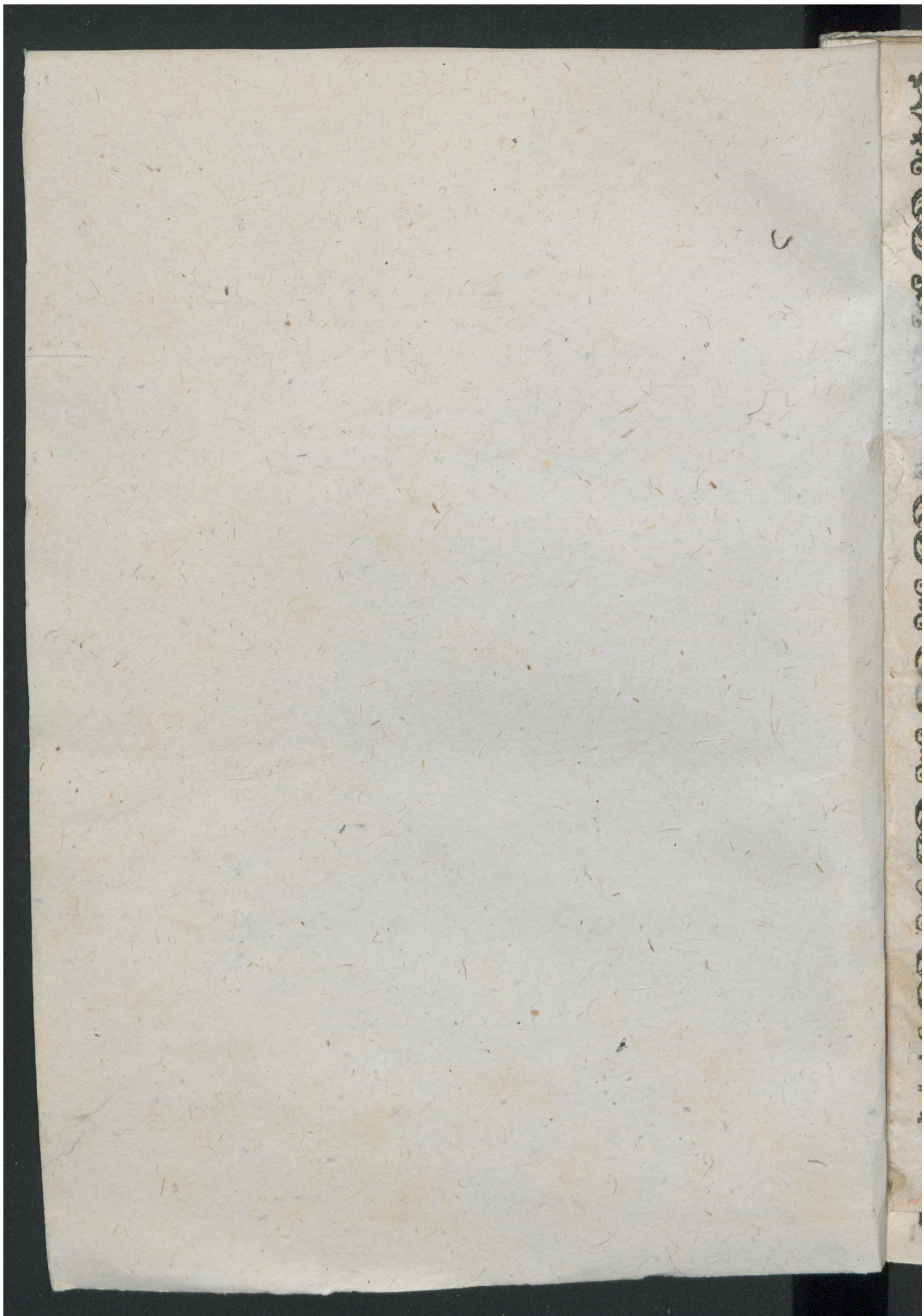
PAMFLET
1240

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

BEKENTENISSE

Des waren Gheloofs/

ende verloocheninghe des Pausdoms/ ghedaen openbaerlick tot Berghen op Zoom/ den xij^en October int Jaer 1603. door Ioannes de Hersin, van Doornijck/eertijdts Priester ende Prediker vander Augustinen Ordre/ binnen de Stadt van Engien/ ende daer na Capellaen op het Casteel van Wouwe/ ende van Heerle.

Ieremiæ 51.6.

¶ Vliedet wt Babel, op dat een yeghelick syn Siele verlosse, dat ghy niet onder en gaet in hare misdaedt: want het is den tijdt der wrake des Heeren, die een Vergelder is, ende wilse betalen.

IN s'GRAVEN-HAGHE,
By Hillebrandt Jacobsz/woonende aende Marct,
ANNO XVI^C. IIII.

f 5/12 5 13

124p

de macht des Gods haddc/ dat is/ den Duyvel: op dat wy ver-
B
lost

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

Erntfesten, Edelen, Manhaftighen Heeren, myn Heere Paulus Bax Gouverneur, Eersame, vvijse, zeer voorsienighe Heeren, myn Heere Elias le Lion Drossaert ende Schoutheth, G. Meurmans ende Iacob Iacobsz Borgher-meesters: Schepenen ende Rentmeesters, Eervveerdighe, gheleerde, Godtsalighe Dienaers ende Ouderlingen der Ghemeynte Iesu Christi tot Bergen op Zoom, ghenade ende vrede van Godt den Vader door Iesum Christum.

Onder alle ghebreken naest hooveerdije, ledicheydt ende oproericheydt (vvelcke men behoort als een ghemeen verderf te schouwen) en isser gheen zoo schrickelick inde ooghen Godes, noch zo hatelick by alle menschen, als de ondanckbaerheyt. Welck oock eenen Heydenschen Schrijver heeft beweeght te zegghen; *De mensche die de weldaedt vergeet, die hem aen-ghedaen is, is den boosten diemen vindt.* Het vvelcke ick overlegghende myn E. Heeren, ende my dese grove faute voor ooghen stellende, hebbe ghevreest, dat ick oock zoude moghen schijnen eenichsins met de selve besmet te zijn, indien ick niet openbaerlick myne danckbaerheyt aen V. E. en verklaerde. Wat my aengaet, E. Heeren, ick en zoude niet ghenoech konnen te kennen gheven, hoe zeer ick my aen V. E. kenne verbonden te vvesen. Want van dien tijdt af dat ick wt den afgrondt myner verderffenisse gheresen ben, ende my tot den rechten vvech ghekeert hebbe, zoo en ben ick niet alleen met alle vriendelickheyt in uwe E. Stadt ontfanghen gheweest, maer oock rijckelick van alles (zoo langhe als ick daer vvas) versien. Daer en boven hebbe ick oock door V. E. recommandatien veel goets ontfanghen van den doorluchtighen vvijdtberoemden Prince Maurits van Nassau, die van Godt almachtich in dese Landen schijnt tot eenen tweeden Gedeon verkosen te vvesen: de vvelcke my niet alleen jonstich en is gheweest, maer oock door synen eerweerdighen Raedt my noch teghenwoordich inde Vniversiteyt van Leyden inde studien is onderhoudende. Ende dit is de oorsake gheweest E. Heeren, die my beweecht heeft om V. E. te presenteren, niet tghene dat V. E. van vveghen de groote vveldaden my be- Plautus.

wesen vvol verdient heeft, maer al tghene dat ick tegenwoordich bieden konde, namentlick dese vvederroepinge, vvaer mede ick in V. E. Kercke het Pausdom opentlick af-gheswooren hebbe, wt het vvelcke my Godt door syne genade getrocken heeft, tot verklaringe van het voornemen dat hy my ghegeven heeft, om inde warachtighe Religie te willen leven ende sterven: het vvelcke Giftken van vveghen uwe E. voor-ghemelde jonste, ende den dienst die ick uwer E. schuldich ben, ick niemandt beter dan uwe E. toe-eyghenen konde. Derhalven zoo bidde ick, dat uwe E. niet zo zeer dese Gifte, als het herte des Gevers aensiende, deselve believe in dancke te nemen. Voort, tot een besluyt, zo bevele ick my in uwer E. goede jonste, Godt biddende, dat het hem believe in my te voleynden tghene hy begonnen heeft, ooc alle andere die noch in Afgoderije ende menschelicke superstitie steken, tot hem te roepen, op dat sy eenmael nalatende de groote dolinge van Babylon, sich tot Sion, dat is, de Kercke Gods voeghen: Ende dat het hem believe uwe E. vermeerderinghe ende gheluck in alles te verleenen, ende in gheluckstalighe ghesondtheydt t'onderhouden: AMEN.

Vwe E. onderdanighen Dienaer,

Johannes de Hersin.

AENDEN BEKEERDEN.

GHelijck de helle Sonn' met hare gulde stralen
De duysternis verwint, en t'Aerdtrijck heel verlicht:
Noch gheen zoo doncker' Wolck, die haer schoon aenghesicht
En wonderbaren glants kan eenichsins bepalen:
Zoo oock des Heeren Woordt; dat immers niet kan falen,
Verdrijft den groven Nacht van't menschelick ghedicht,
En dese doncker' Wolck der dwalinghen zeer licht,
Wanneer Godt synen Gheest laet op ons' herten dalen.
Gheluckich moet ghy zijn, die dese jonst gheschiedt,
Dat v dit Hemelsch licht van boven werdt ghegheven.
Dat ghy verlost v Siel' wt Babylons verdriet,
En meucht voortaen gherust in't Huys des Heeren leven.
Laet d'ander op haer goedt beroemen nacht end' dach:
Dit is het grootste goedt dat ons gheschieden mach.

Iasper Wittens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

Psalm.51.17.

Heere doet myne lippen op/ dat mynen mondt uwen roem verkondighe.

EEn Mensche die op eenen grooten wech is/
beneffens den welcken vele by-weghen zijn/
isser zeer qualick aen/ indien hy gheenen Leydts-
man en heeft die hem brenge op de ghewenschte
plaetse: hy is in't perijckel van in te slaen eenen
padt die hem zoude doen dolen/ ende den rechten
wech verliesen: even gelijck den jongen Tobias Tob. 5.2.
niet wetende den wech van Rages een Stadt in Meden/ daer
hem syn Vader woude henen zenden/ was in zeer groot verdriet/
zegghende/ Vader ick en weet den wech daer henen niet: alsoo
dat hy hem niet en zoude ghevonden hebben/ en hadde hem niet
ontmoet den Enghel Raphael/ toe-gherust zijnde tot de reyse.
Alsoo gaet het oock toe met den Mensche in dese Wereldt/ inde
welcke verscheyden soorten ende manieren zijn van leven: T'is
hem onmoghelick den rechten wech te kiesen/ indien hy niet en
heeft een Hemelsch Licht dat hem gheleyde/ ende toone den
rechten wech der salicheyt/ die daer leydt tot de plaetse van ruste
ende van heerlicheyt. Hierom ist dat den Koninclicken Prophete
David wenschende om desen te vinden/ alsoo wtroept: O Godt/ Psal. 145. 8.
doet my kont den wech daer ick op gaen zal: want my verlangt
naer u. Ende op een ander plaetse: Heere/ wijst my u weghen/ Psal. 25.4.
ende leert my uwe paden. Leydt my in uwer waerheydt/ ende
leert my: want ghy zijt de Godt die my helpt. Daghelicks ver-
wacht ick uwer. Want ick ben als een verdwaelt ende verlaten Psal. 119. 176.
Schaep: zoeckt uwen knecht: want ick en vergeet uwer ghe-
boden niet. Ist niet een groot verdriet ende ellende/ te wenschen
na eenich goedt/ ende niet te weten de middelen om daer toe
te konnen gheraken? Te wenschen na de ghelucksalicheyt ende
heerlickheyt des Paradijs/ ende niet te konnen bedencken wat
wech datmen in-gaet/ om daer henen te komen? T'is dien wech
daer van onsen Salichmaecker in het Euangelie spreeckt/ de

Matth.7. poorte is enghe / ende den wech is smal / die tot den leven leydt/
14. ende luttel zijnder die hem vinden. Om de rechte waerheydt te
zeggen: Indien yemant achter hem hadde eenen verhongerden
Leeuw / die hem vervolchde om te verslinden ende op te slocken;
ende dat hy willende ontkomen wt syne klauwen/sage voor hem
een groot brandende ende al-verteerende Vyer / om het welcke
te ontvlieden/hy ter zijden afwijckende/saghe een groote/snelle/
ende ouer-loopende Riviere / de welcke alles wech-name ende
verdroncke: Dien (zegghe ick) zoude groote oorsake hebben te
vreesen/ ende Godt om hulpe ende bystandt te bidden: Dese dry
zijn't (Broeders) die ons de poorte ende den wech der salicheydt
enghe maken/also dat hem weynighe konnen vinden. Den Leeu
die ons verbolght ende zoeckt te verslinden / is den Duyvel/
1.Pet.5.8 ghelijckerwijs Petrus betuyght/als hy zeyt: Weest nuchteren/
waeckt/want uwe weder-partije den Duyvel gaet om als eenen
briesschenden Leeuwe/ zoeckende wien hy verslinde: Alsoo / dat
hy eenen Vyandt is Jesu Christi/eñ aller syner Dienstknechten
de Christenen/ scheppende alleen syn ghenuechte in hun te quel-
Gen.3.15. len. Ten welcken aensien datter geseyt wort int Boeck Moysis/
dat Godt de Heere wil vyandtschap zetten tusschen het Zaedt
des Wijfs ende des Serpents/ ende dat het selue hem zoude den
kop vertreden / dat daerenteghen het Serpent hem ende syne
Dienaers zoude inde versenen steken: Dat is te zegghen/dat hy
haer zoude een gheduerighe oorloghe aen-doen / ende door alle
listen ende lagen na haer ongheluck/verderf/ende doot trachten.
Ende dit is de oorsake waerom de Heere Christus int Euangelie
Jo. 8.44 Joannis zeydt / dat den Duyvel eenen Menschen-moorder/
eenen Leughenaer/ ende Vader der leughenen is/ al vanden be-
ginne af. Eñ 1.Joan.3.8. dat de Duyvel sondicht vandē beginne/
ende en zoeckt anders niet als de Gheloovighen te verdrucken
ende te plaghen/ ghelijckerwijs wy konnen afnemen niet alleen
Job 1.7. wt de Historie van Job/maer oock wt Matth.12.44. alwaer van
desen boosen Gheest ghesepdt wort/ dat hy gheen ruste en heeft/
tot dat hy wederom gekeert is in het Huys daer hy wt-ghegaen
is. Ja dat meer is/de heylige Schrifture stelt ons voor ontallicke
veel exempelen van Menschen/die op verscheyden wijse vanden
Duyvel zijn gheplaeght gheweest. Ja sien wy niet/dat van alle
ellenden ende rampsalichedē die ons ouerkomen in dese Werelt/
het zij dan dat deselue betreffen onse Sielen/onse Lichamē/onse
Goederen / dat daer van alleen Stichter ende Meester is den
Duyvel?

Duyvel? Siet hoe dat hy de schildtwacht houdt ghelijck eenen
Straet-schender op den rechten padt der salicheydt / om ons te
beletten den in-gang / ende alsoo den seluen enghe ende swaer te
maken. Het tweede beletsel / is het groote Vyer dat ontsteken
is/het welcke alles verbrandt ende verslindt. Het is het Vleesch
ende onse sinnelickheydt/een Vyer dat(ghelijck den Wijse-man
zeydt) onmoghelick is inden boesem te behouden/ zonder syne Prov.6. 27.
kleederen te verbranden. Dit is oock de oorsake waerom dat de
ghene die na het Vleesch ende hare eyghene sinnelickheden
wandelen/ ghemeynlicken zeer weynich wercks maken van
Gods Woordt:Want het Vleesche begheert teghen den Gheest/ Galat.5. 17.
ende den Gheest teghen het Vleesche. O! hoe weynighe zijnder
die na dese stemme des H. Apostels Pauli luysteren/En besorght Rom.13. 14.
het Vleesch niet tot lusten. Zoo veel vindmer die haer meer be- Gal.5.16.
gheven tot het Vleesch ende eyghen sinnelickheydt/ als tot het 1.Pet.2.11.
Woordt ende de vermaninghe Gods:De welcke het Geestelicke
profijt verstooten/om de wellusticheyt des Vleesches/het welcke
doch anders niet te weghe en brengt als verderffenisse: Het wort
van ons onthaelt/ ende daer na ghelijck een verwermt Serpent
bijtet ons inden boesem: want hoemen het meer vleyt ende ont-
haelt/ hoe het hem meer op-steeckt teghen den Gheest. Het is
ghelijck Dalila/ de welcke Sampson bedrooch/ ende verraedde Jud.16.19.
aen syne Vyanden/ na dien hy hem in haren schoodt ghelevdt
hadde. Alsoo oock by Luc.14.20. de ghene die na het Vleesche
leefden/hebben ghewevghert aen te nemen het Gheloof/ ende te
komen op de Maeltijt die haer bereyt was/ zeggende/ick hebbe Luc.14.20.
een Wijf ghetrout/ daerom en kan ick niet komen. Siet/ dit is
den tweeden Vyant/ die ons den wech der salicheyt enge maect.
Het derde/ is die groote ende diepe Riviere/ de Weereldt vol (ja
over-loopende) van allerley ghebreken ende sonden. Een Riviere
die byna ghelijck is die van de welcke den Koninglicken Pro-
phete David spreeckt: Godt/ helpt my/ want het Water gaet my Psal.69. 1.2.
tot aende Siele: Ick versincke in diepen slijm/ daer gheenen
grondt is: Ick ben in diepe Wateren/ ende den Vloedt wil my
versuypen. Want daer en is gheen vasticheydt in dese Werreldt/
Werelt/de welcke ghelijck 1.Joan.5.19. gheseydt wordt/gheheel
in het boose gheleghen is/wesende eenen gheduerighen Vyandt
van alle ware ende oprechte Dienaers des Heeren/ de welcke sy
niet konnende verdraghen/ haetse/ vervloecktse/ bantse/ ver-
volghtse/ ende veroordeeltse tot de doodt: Ghelijckerwijs alle
exempelen

de macht des Doodts hadde/ dat is/ den Duyvel: op dat wy ver-

lost

exempelen van het beginsel der Wereldt af tot nu toe ghenoech-
saem ghetuyghen/als wt de H. Schrifture blijckelick is. Alsoo
zeyde onsen Salichmaker oock Joan. 16. 20. Ghy zult weenen
ende huylen/ ende de Wereldt zal haer verblijden/ ende ghy zult
droeuich wesen. Want door de onreyne Werelt/dat is te zeggen/
door de Wereltsche Menschen voert den Sathan synen wille
Eph.2.2. ende tyrannije wt. Want Paulus zeydt/dat hy de Wereldt ghe-
vanghen ghenomen heeft / ende krachtich is door de kinderen
Joa.14.30 der ongehoorsaemheyt. Christus noemt hem den Oversten deser
Matt.10. 16. Werelt. Inde Wereldt dan / zijn de Dienstknechten Gods als
Schapen onder de Wolven: de welcke ondertusschen vergaet/
1.Joan.2. 16. met hare begeerlickheyt: Ende al wat in haer is/is begeerlicheyt
des vleesches/ende begeerlickheyt der ooghen/ende grootsicheyt
des leuens. Dit zijn de dry Vyanden/die den wech der salicheyt
zo enghe maken/dat hem weynighe Menschen konnen vinden.
Den Duyuel door synen trots/ het Vleesch ende de Werelt door
hare begeerlickheydt. Maer in desen zoo ghevaerlicken wech/
wat raet isser Broeders? Wy moeten doen ghelijck den jongen
Tob.5.4. Tobias / ende zoecken yemandt die met ons gae. Wy moeten
zoecken eenen ghetrouwen Wech-wijser/ namelick dien/ die int
Joa.14.6. Euangelie zeyt: Ick ben den wech/de waerheyt ende het leuen.
Niemandt en komt tot den Vader / dan door my: ende dese is
onsen Heere ende Heylandt Jesus Christus / ware Godt ende
Mensche. Also dat de gene die van hem niet geleydet en worden/
in groot perikel zijn om vanden wech der salicheyt af te dwalen.
Ghelijck onsen Salichmaker zeght: Marc.8.3. Indien ickse laet
vastende na huys gaen/zoo zullen sy inden weghe versmachten.
Het is dan dese (lieue Broeders) den welcken wy voor eenen
Leydtsman behooren te hebben inden padt ende zorghlicken
wech deser Werelt/ ende gheenen anderen. Want t'is dien/die
beloefde ende wtvoerde de verlossinghe der kinderen Israels
Exod.13. 21. wt Egypten-landt/Alsoo gheseydt wordt Exod.6. Het is dien/
Deut.1.33 die haren Leydts-man was/des daeghs in een Wolck-calomne/
et 4.34. ende des nachts in een Vyer-calomne/haer leydende alsoo dagh
Num. 14. 14. ende nacht door den wech/zo dat de Wolc-calomne des daeghs/
Psal.78. 14. ende de Vyer-calomne des nachts niet van haer en ginck. T'is
2.Esdr.9. 12. dien / die inden vyerighen Ouen des Konings Nebucadnesar
1.Cor.10.1 wandelde met de dry Jongelinghen/haer alsoo beschermende/
Dan.3.25 dat de vlamme haer niet aen en raeckte/ende die Daniel verloste
et 6.22. wt den kuyl der Leeuwen. Siet/ hoe datmen in teghenspoedt

syn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

syne souvereyne Majesteyt? Siet daer/dat is de Leere van dese
ghereformeerde Religie/ de welcke Godt alle de eere toeschrijft/

syn eenighe toevlucht moet nemen tot hem / ende dat met een
warachtich gheloove / zonder het welcke onmoghelick is Gode Hebr.11.6
te behaghen / ghelijck den Apostel zeydt: Boven al / neemt aen Eph.6.16
den Schildt des gheloofs / waer mede ghylieden meucht alle de
vyerighe Pijlen des Boosen wtblusschen / ende daer na een wa-
rachtighe versekeringe van syne bermherticheyt/ de welcke van
gheslachte tot gheslachte duert/den ghenen die hem vreesen/ghe- Luce 1.50.
lijckerwijs de Jonckvrouwe Maria in haren Lofsang singht.
Daerom (zeydt Paulus) laet ons toegaen met vrymoedicheydt Hebr.4.16
tot den Throone synder ghenade: op dat wy bermherticheydt
gekrijgen/ ende ghenade vinden inden bequamen tijt der hulpe.
Om dat hy myner begeert (zeydt Godt door den Psalmiste) zoo Psal.91.14.15.16.
wil ick hem wthelpen: om dat hy mynen Name kendt/daerom
wil ick hem beschutten: om dat hy my aenroept/ zo wil ick hem
verhooren. Jck ben by hem inder noodt: ick wil hem daer wt
trecken / ende tot eeren maken. Jck wil hem versadighen met
langhe leven/ende wil hem toonen myn heyl. Siet/ hoe dat wy
in onsen teghenspoedt ende aenvechtinghen / moeten leeren ons
toevlucht alleen te nemen tot dien/ die ons zoo vriendelicken be-
looft te verlossen: Komt tot my / alle die vermoeyt ende beladen Matt.11.28.
zijt: Jck zal u verquicken. Aenmerckende dan dese groote goet-
heyt ende bermherticheyt Gods / die ons zo ghenadelicken ver-
lost. Wat staet ons te doen/ gheliefde Christenen? Den Koning-
licken Prophete David/of om beter te zeggen/de Heere Christus
onder de figure van David/die leeret ons/ hebbende Godt ghe-
beden dat hy syn leven zoude verlossen vanden Sweerde/ syn Psal.22.21.22.23.
eensame Siele vanden Honden / wt de kele der Leeuwen / ende
vanden Eenhoornen: zoo zeydt hy / indien Godt de Heere hem
van alle dit wil verlossen / dat hy synen Name zoude prediken
onder syne Broederen / ende hem inder Ghemeynte roemen.
Jndien den Sone Gods dese belofte ghedaen heeft / hoe en zijn
wy oock niet schuldich synen heylighen Name te prijsen ende
groot te maken? Want hy heeft ons door syne doodt ende passie
verlost vande doot ende alle onse vyanden/ even ghelijck hy van
te voren voorseydt hadde door den Prophete Hoseam: Jck wilse Ose.13.14
wter Helle verlossen/ende vande Doot bevrijden. Doot ick wil u
een vergift zijn / Helle ick wil u een pestilentie zijn. Ende den
Apostel zeydt tot den Hebreen/ dat hy (Christus) ghestorven is/ Hebr.2.14
om dat hy door de Doodt te niet maken zoude den ghenen die
de macht des Doots hadde/dat is/den Duyvel: op dat wy ver-

 lost

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

exempelen van het beginsel der Wereldt af tot nu toe ghenoech-
saem ghetuyghen/als wt de H. Schrifture blijckelick is. Alsoo

Luce 1.74. lost zijnde wt de handen onser Vyanden / hem dienen zouden zonder vreese / in heylicheyt ende gherechticheyt voor hem / alle de daghen onses levens. Hoe veel te meer dan/ben ick ellendighe sondaer (die ghenade ontfanghen hebbe vande eeuwighe goet-heyt Gods) schuldich den Heere myn beloste te betalen in dese groote vergaderinghe van syn Volck? Ick ben gheboren ende tot nu toe op-ghevoedt gheweest inde Roomsche Kercke / ghe-lijckmense ghemeynlicken noemt/ alwaer ick ghesoghen hebbe de onreyne Borsten vande hoerachtighe Babel. Ick ben oock gheweest een van hare beminde Op-queeckelinghen / zoo verre dat ick verkreghe het Teecken vande Beeste / wesende ghevor-dert tot haer Priesterschap / het welcke ick van over ontrent elf jaren bedient hebbe/oudt wesende een-en-twintich jaren. Men heeft my doen ghelooven dat ick was in Bethel/ dat is te zeggen/ in het Huys ende inde Wooninge Gods/ welck is de H. Kercke: De welcke zoo wie die niet en heeft tot een Moeder / die en kan Godt niet hebben tot een Vader / ghelijck S. Cyprianen ende S. Augustijn wel ende Apostolisch geleert hebben. Maer zedert eenighen tijdt herwaerts/ dattet Godt ghelieft heeft door synen H. Geest inwendich in my werckende/myn Siele op te wecken/ ende te trecken wten doodtlicken slaep daer mede de selve inghe-nomen was/ ontstekende in my eenen lust om de H. Schrifture te lesen/ ende voornamelic om met myn Heere den Dienaer ende Predicant deser Ghemeynte Mr. Jacobus Baselius / te con-fereren ende te spreken van tgunt aenginck de eeuwige salicheyt: zo ben ick ghewaer ghewordden dat ick was in't Huys der boos-heyt/verderffelickheyt ende grouwelicheyt/alwaer de waerheyt Gods besoedelt/de zuyverheyt ende waerheyt der Sacramentē bedorven/ ende de heylighe Gheboden Gods te niete ghedaen worden / door de Traditien ende Insettinghen der Menschen: alsoo dat ick zedert dien tijdt ghestadelick hoorde een stemme/ klinckende inde ooren van myn conscientie/eñ tot my sprekende den H. Gheest het ghene dat hy voortijts sprack tot de Kinderen van Israel: Ghy en zult na uwer Vaderen Geboden niet leven/ ende hunne Rechten niet houden / ende ulieden aen hunne Af-
Ezech.20. 18.19.21. goden niet verontreynighen: Want ick ben de Heere uwe Godt: na myne Gheboden zult ghy leven/ende myne Rechten zult ghy houden / ende daer na doen / door welcke de Mensche leeft diese
Apoc.18.4 houdt. Item / Gaet wt van haer myn Volck/ op dat ghy harer sonde niet deelachtich en zijt / op dat ghy niet van hare plaghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

syne souvereyne Majesteyt? Siet daer/dat is de Leere van dese ghereformeerde Religie/ de welcke Godt alle de eere toeschrijft/

en ontfangt. Ende wederom door den Prophete Esaias kap.52. 11. Wijckt/ wijckt/ treckt wt van daer/ ende en roeret niets onreyns aen/ gaet wt van haer. Ende den H. Doctor Cyprianus my vermanende in zulcker manieren: Zoo inde offerhande/die Christus is/Christus alleen moet ghevolght zijn/zo moeten wy dat hooren ende sien/dat Christus ghedaen ende ons te doen bevolen heeft/ om dat hy in syn Evangelie zeght: Zo ghy doet dat ick ghebiede/zoo en heete ick u gheen Knechten/maer Vrienden. Ende dat Christus alleen moet gehoort worden/ betuyght oock den Vader wt den Hemel/zegghende: Dit is mynen zeer lieben Sone/ inden welcken ick een goet behaghen hebbe / hoort hem. Daerom/indien Christus alleen ghehoort moet werden: wy en moeten daer op niet letten wat yemandt die voor ons gheweest is noodich gheacht heeft/maer wat Christus die voor allen gheweest is/ eerst ghedaen heeft. Want men moet niet volghen de ghewoonte eens Menschen/maer de waerheyt Gods/aengesien Godt door den Prophete Esaiam spreeckt ende zeght: Te vergheefs eerense my / leerende Gheboden ende Leeringhen der Menschen. Ende aenghesien den Heere dat selfde wederom inden Evangelio verhaelt/zeggende: Ghy verwerpt het Ghebodt Gods/ om uwe Traditien in te voeren. Ende den selfden Outvader op een ander plaetse: Indien yemandt vande ghene die voor ons gheweest hebben/ dat niet en heeft alsoo ghehouden: de Heere heeftet hem konnẽ vergeven door syne bermherticheyt: nu ter tijdt en zalder gheen verghevinghe zijn voor ons/ na dien wy andersins gheleert ende onderwesen zijn van hem. Dese ende diergheliјcke stemmen ghehoort hebbende/die my inde heylighe Schrifture dicwils wierden voor-gedragen/ ben ick vertrocken wt het hoerachtighe Babel/ die een Schole is van alle godloosheyt/door de welcke den H. Naem Gods zo leelic is ontheylicht/ ende de eere vanden oppersten God (ẽn die voor syne eere yvert) zoo onbeschaemdelicken is toe-gheschreven den Afgoden van Gout/ Silver/ Steen/ Hout/ Dreck ende Slijc / door Menschen handen toebereydet/ gelijck David spreeckt. Ick ben ghekomen in dese plaetse by ulieden/ door de ghenade Gods/ volghende den raedt des Wisse-mans/ben ick ghewecken vanden Sot/ vanden Antichrist / by den welcken ick niet en hebbe ghevonden lippen van wetenschap/maer wel van leughen ende bedriegherije. Ick ben gekomen (zegge ick wederom) tot ulieden Broeders/ die ick bekenne te wesen de Schapen vanden Schaepstal Jesu Christi/

Cyprianus lib.2.epist. 3. ad Cecylium.

Joã.15.14

Mat.17.5

Isa.29.13

Mat.15.8

Cyprianus Tract. de calice Dñi.

Psal.115. 4.

Prov.14. 7.

 door

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

8
exempelen van het beginsel der Wereldt af tot nu toe ghenoech-
saem ghetuyghen/als wt de H. Schrifture blijckelick is. Alsoo

door dien ghy den vremden Huerlinghen uwe ooren niet en wilt leenen/ protestere ende betuyghe dat ick vande Afgoderije ende Roomsche superstitien eenen schrick ende grouwel hebbe: ende dat ick den Paus versake/ den welcken ick houde te wesen den Sone der verderffenisse/ende den Mensche der sonden/ beschreven byden Apostel Paulum 2.Thess.2. Versake oock het Pausdom/twelcke is de groote Hoere/beschreven inde openbaringhe Joannis/ ende dat ick wil leven ende sterven inde bekentenisse ende belijdenisse des Gheloofs der ghereformeerder Kercken deser Provincien: overmits men sich inde selve te vreden houdt tot onderhoudt ende voedtsel der Sielen/ met de twee zuyvere Borsten vande reyne Bruyt onses Heeren Jesu Christi/twelcke zijn de Canonijcke Schriften des ouden ende nieuwen Testaments ende datmen daer gheenen Artijckel des Gheloofs toe en laet/ die niet ghegrondet en zij inden wtghedruckten Text/ ofte

I. Merck-teecken vande ware Kercke.

noodtlick ghevolgh der H. Schrift: Want dit het warachtighe ende wesentlicke Merck-teecken der Kercken is/ datse is een vaste Pilare ende ghetrouwe Bewaerdersse vant Woordt Gods/ t'welcke de waerheydt is.

I. Merck-teecken vande ware Religie.

De ware Religie wort by dit teecken erkendt/ datse volkomelicken zoeckt de eere des Scheppers des Hemels ende der Aerden/ gelijck aende andere zijde die Religie valsch is/die't contrarie doet. Nu ist alsoo/dat de ghereformeerde Religie het eerste doet/ ende de Roomsche ter contrarien het tweede: ghelijck wt de navolghende verghelijckinghe van't een mettet ander kortelicken ende klaerlicken zal blijcken: Want twee teghen-strijdende dinghen teghen malkanderen ghestelt/ maken d'een d'ander veel klaerder.

I. Vergelijckinge van d'een Religie met d'ander.

De Ghereformeerde Religie dan/ volghende het Woordt Gods/ leert eerstelick datmen Godt alleen moet aenroepen ende dienen/ghelijck de Heere dan dat alsoo bevolen heeft Deuteronomij int 6.ende 10. Capittel: Den Heere uwen Godt zult ghy vreesen/ hem zult ghy dienen/ hem zult ghy aenhanghen.

Matt.4.10. Luce 4.8. Joel 2.32.

Ende het zal gheschieden wie den Name des Heeren aenroepen zal/ die zal verlosset worden/ zeydt den Prophete Joël. Alsoo oock de Israeliten riepen aen den Heere/

Psal.99.6.

ende hy verhoordense: Hy sprack met hun door een Wolcke.

Psal.77.1

Alsoo oock David riep Godt den Heere alleen aen. Ick riepe met myne stemme tot Godt/ tot Godt schreyde ick/ende hy verhoorde my. Ende het gheheele Boeck der Psalmen door/ heeft hy

Psal.120.

den Heere aenghereepen/ende niemandt anders. Ick hebbe tot den Heere gheroepen in mynen noot/ ende hy heeft my verlost.

Ste-

syne souvereyne Majesteyt? Siet daer/dat is de Leere van dese
ghereformeerde Religie/ de welcke Godt alle de eere toeschrijft/

Stephanus heeft hem alleen aenghegheroepen/als hy zeyde: Heere Act.7.59.
en wilt hun niet toerekenen dese sonde: want sy en weten niet
wat datse doen. Heere Jesus ontfanght mynen gheest. Ten II.
tweeden/datmen van hem alleen alle salicheyt ende verlossinghe
verwachten moet. Want ghelijckerwijs Petrus Act.4.12. be-
tuyght/ daer en is gheen ander salicheyt. Want daer en is oock
gheenen anderen Name onder den Hemel den Menschen ghe-
gheven/ waerin wy moeten salich worden. Ten derden/ dat III.
syne bermhertichheyt onse sonden uytwischt/ gelijck Jonas zeyt:
Ick weet dat ghy ghenadich/ bermhertich/ langmoedich ende Jone 4.2.
van grooter goedicheyt zijt/ende laet u het quaet rouwen. Ende
David: Ghy Heere zijt goet ende ghenadich/ van grooter goe- Psal.86.5
dertierenheyt/allen die u aenroepen. Eñ Joel: Hy is ghenadich/ Joel 2.13.
bermhertich/geduldich/ende van groote goedertierenheyt/ende
de straffe rouwet hem int korte. Ende by dẽ Prophete Ezechiel:
Zo warachtich als ick leve/spreeckt de Heere/ ick en hebbe geen Ezech.33.11. et sup. 18.32.
wel-ghevallen aenden doodt des Godloosen/ maer dat hem de
Godloose bekeere van syne wesen/ ende leve: zoo bekeert u doch
van u boos wesen: Waerom willet ghy sterven/ ghy vanden
Huyse Israels? Ende Jeremias: De goedicheyde des Heeren Threno.3.22.
is het/ dat wy niet gantsch uyt en zijn. Syn bermhertichheyt en
heeft noch gheen eynde. David spreeckt tegen den Heere met be-
trouwen: Ick hebbe gesondicht tegen den Heere. Ende Nathan 2.Sam.12.13.
sprack tot David: Zoo heeft oock de Heere uwe sonde wech ghe-
nomen: Ghy en zult niet sterven. Ende den selfden Prophete
David: Wie kan mercken hoe dickwils hy feylt? Vergeeft my de Psal.19.13.
verborgene ghebreken. Verberght u aensicht van myne sonden/ Psal.51.11.
ende verdelght alle myne misdaden. Duysent diergelijcke plaet-
sen der H. Schrifture zijnder/ die betuyghen dat de bermher-
ticheydt Gods wech-neemt onse sonden. Ten vierden/ dattet IIII.
sacrificie des Lams aen het Cruys gheoffert/ de verdoemenisse
wech-neemt. Want Godt en heeft synen Sone inde Werelt niet Joan.3.17
ghesonden/op dat hy de Werelt verdoemen zoude; maer op dat
de Werelt door hem behouden worde. Wie in hem gheloost/ die
en worde niet verdoemt. Hebr.9.26. Nu is hy eens inde voleyn-
dinghe der tijden tot af-legghinghe der sonden verschenen door
syn selfs offerhande. Wie ist die ons verdoemen zal? Christus is Rom.8.34
voor ons ghestorven/ ja dat meer is/ hy is voor ons opghewecht/
zit ter rechter-hant Gods/ende bidt voor ons. Christus door syn Hebr.9.12.
eygen bloet is eenmael inghegaen in het heylighe/een eeuwighe

 ver-

exempelen van het beginsel der Wereldt af tot nu toe ghenoech-
saem ghetuyghen/als wt de H. Schrifture blijckelick is. Alsoo

1.Pet.1.18 versoeninghe ghebonden hebbende. Ende den Apostel Petrus:
Ghy en zijt niet met verganckelicke dinghen Silver ofte Gout
verlost wt uwe ydele wandelinghe/die v vanden Ouderen over-
ghegeven was/maer met dẽ dierbaren Bloede Christi als eenes
onsterffelicken ende onbevleckten Lams. Want ghy zijt dier
1.Cor.6.20 gekocht. Eert dan God in uwen Lichame/ende in uwen Geest/
de welcke Gods zijn. 1.Joan.1. Het Bloedt Jesu Christi syns
Soons reynicht ons van alle sonden. Apoc.1. Die ons heeft lief
ghehadt/ ende van onse sonden ghewasschen in synen Bloede.
V. Ten vijfden/dat syne rechtveerdicheyt ons vrijdt vande tweede
doot/ ende dat syne verrijsenisse de heylige brengt opden rechten
wech ten eeuwighen leven. Apoc.20. Salich ende heylich is hy/
die deel heeft inde eerste opstandinge: in desen en heeft de tweede
doot gheen macht. Maer sy zullen wesen Priesters Gods ende
Christi/ ende sy zullen met hem regneren duysent jaer. Christus
Rom.4. is over-ghelevert ter doodt om onse sonden / ende opgheweckt
25. om onse rechtveerdicheydt. Eph.4.8. Als hy is opghevaren in
de hoochte/heeft hy de ghevanghenisse ghevanghen ghenomen/
VI. ende heeft den Menschen gaven ghegheven. Ten zesten / dat
syn Woort vervaet alle de verborgentheden die nootlick zijn ter
salicheyt. Joan.5.39. Ondersoect de Schriftë/want ghy meynt
het eeuwighe leven daer in te hebben/ende de selve zijn't/die van
my ghetuyghen. Joan.20.ende 21. Jesus dede oock veel andere
teeckenen voor syne Discipulen/ die in desen Boeck niet ghe-
schreuen en zijn: Maer dese zijn gheschreuen op dat ghy ghe-
looven dat Jesus is Christus den Sone Gods/ende op dat ghy-
lieden ghelooeuende/ het eeuwighe leuen hebbet in synen Name
Rom.15.4. Al wat te voren gheschreuen is/dat is tot onser stich-
tinghe gheschreuen / om dat wy door lijdtsaemheydt ende ver-
VII. troostinge der Schriften/hope hebben zouden. Ten zevensten
dat onse wercken de eeuwighe ghelucksalicheyt niet verdienen
en konnen/maer dat den Mensche gherechtveerdicht wort door
de ghenade des Heeren. Job 9.15. Wanneer ick oock alreede
recht hebbe/zo en kan ick hem dan oock niet antwoorden: Maer
ick zal mynen Rechter ootmoedelicken bidden. Rom.11.5. Also
dan is oock ten desen tijden een ouer-blijffsel ghewonden / na de
verkiesinghe der ghenaden: Ende is het wt ghenade / zoo en is
het niet wt de wercken: Anders is de ghenade nu geen ghenade.
Ofte is het wt de wercken/zo en is het nu geen ghenade: Anders
is het werck nu gheen werck. Rom.3.28. Zoo houden wy dan
Dan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

ſyne ſouvereyne Maieſteyt? Siet daer/ dat is de Leere van deſe
ghereformeerde Religie/ de welcke Godt alle de eere toeſchrijft/

dat de Menſche gerechtveerdicht wort door het geloove/ zonder
de wercken der Wet. Ephes.2.8.9. Wt ghenaden zijt ghy ſalich
gheworden/ door het gheloove: Ende dat niet wt u/ het is Gods
gave/ niet wt wercken/ op dat niemant en roeme. Gal.2.16. We-
tende dat den Menſche niet gherechtveerdicht en wordt door de
wercken der Wet/ maer door het geloove Jeſu Chriſti/ ende niet
wt de wercken der Wet: daerom dat wt de wercken der Wet
gheen Vleeſch en zal gherechtveerdicht worden. Rom.1.17. De
ghercchticheydt Gods wordt daer in ontdeckt wt gheloove tot Abac 2.4.
gheloove/ ghelijck gheſchreven is: De gherechtighe zal wt den Gal.3.12.
gheloove leven. Want ghelijck onſen Salichmaker zeydt: Als Heb.10.38
ghy zult ghedaen hebben al wat ulieden bevolen is/ zoo zeght: Luc.17.10
Wy zijn onnutte Dienſtknechten: Wy hebben ghedaen dat wy
ſchuldich waren te doen. 2.Tim.1. Die ons heeft ſalich gemaect/
ende heeft ons gheroepen met een heylighe roepinghe/ niet na
onſe wercken/ maer na syn voornemen ende ghenade/ die ons
ghegheven is in Chriſto Jeſu/ voor de tijden der Weereldt.
Tit.3.5.6.7. Niet wt de rechtveerdighe wercken die wy ghedaen
hadden/ maer na ſyne bermhertichedt/ door het Badt der weder-
gheboorte ende vernieuwinghe des H. Gheeſtes/ den welcken
hy rijckelick over ons heeft wtghegoten/ door Jeſum Chriſtum
onſen Heere. Op dat wy gherechtveerdicht door ſyn ghenade/
Erfghenamen worden zouden na de hope des eeuwigen levens.
Rom.9.16. Zoo en gaet het dan niet/ na yemandts willen/ noch
loopen/ maer na Gods ontfermen. Ten achtſten/ dat oock de VIII.
alder volmaectſte geene overtollige wercken en zouden konnen
doen: als of het in hare macht ware/ niet alleen alle ghebodene
gherechticheyt te volbrengen/ maer boven dien noch veel meer.
David zeyt: Heere en tredet niet uwen knecht niet in u oordeel/ Psa.143.2.
want voor u en zal gheen levende Menſche gherechtveerdicht Job 4.17. ende 25,4.
worden. Want o Heere/ indien ghy acht neemt op de ongerech- Psa.130.3
ticheden/ Heere/ wie iſt die zal konnen beſtaen? Want ghelijck
den Propheet Iſaias zeydt: Wy zijn alteſamen als de onreyne/ Eſa.64,6
ende alle onſe gherechtichheyt als een dreckich kleedt. Als oft hy
hadde willen zegghen: alle onſe wercken die wy zouden konnen
daen (volgens de gherechtichheyt die in ons zoude konnen weſen)
zijn ſtinckende/ onreyn/ ende beſmet/ niet anders als een beſoedelt
kleedt/ ter oorſaken van onſe ongehoorſaemheydt. Want om
eenich goedt/ ofte (om beter te zegghen) om yets dat eenighen
ſchijn van goet heeft/ doen wy duyſenderhande quaet. Indien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

exempelen van het beginsel der Wereldt af tot nu toe ghenoech-
saem ghetuyghen/ als wt de H. Schrifture blijckelick is. Alsoo

wy dan zo verdoruen zijn? hoe zouden wy dan ouertollighe ofte
verdienende wercken konnen ghedoen? Laet vrij hier der Men-
schen verdiensten swijgen/ die wy al in Adam verloren hebben/
ende laet de ghenade Gods heerschen/ ghelijck sy heerscht door
August. in Psal 139. de prædestinatione Sanctorum. Jesum Christum/ zeyt S. Augustinus. Want de heyligen (zeyt
hy) en schrijuen hare verdiensten gantsch niet toe/ maer alles de
bermhertichheyt Gods. Wat verdienste kan de Mensche voor
Godt hebben/ ende hoe kan hy ouertollighe wercken doen/ na-
demael alles wat hy doet/ gheschiet door de ghenade ende berm-
hertichheyt Gods. Dit is de oorsake waerom dese Religie bekent/
dat de Mensche/ hoe heylich hy oock mach zijn/ geen ouertollich
IX. werck en kan doen. Ten neghensten/ datmen God aenbidden
moet inden gheest ende waerheyt. Onsen Salichmaker spreect
Joa. 4. 23. by Johannem aldus: De ure komt/ ende is nu/ dat de warach-
tighe Aenbidders den Vader aenbidden zullen inden geest ende
waerheyt. Want oock de Vader zoeckt zulcke die hem also aen-
Esa. 42. 8. bidden. Ende door den Propheet zeyt Godt: Ick ben de Heere/
alsoo is mynen Naem: ick en zal myne eere niemandt anders
X. gheuen. Ten thienden/ dat het verheerlickte Lichaem Christi/
Marc. 16. 19. is ter rechter-hant van synen Vader/ ghelijck dat Marcus ende
Lucas betuyghen. Welck Lichaem niet en kan wesen als in eene
Luc. 24. 51 Act. 1. 9. plaetse/ na syne menschelicke nature/ ghelijck den Enghel zeyde
Mat. 28. 5. 6. totte Vrouwen: Ghy zoeckt Jesum den ghekruysten/ hy en is
hier niet/ want hy is opghestaen/ ghelijck hy geseyt heeft: komt
hier/ siet de plaetse daer de Heere gheleghen heeft. Item/ Noch
Joa. 7. 33. eenen kleynen tijdt ben ick by ulieden/ ende gae henen na den
Joa. 12. 8. ghenen die my ghesonden heeft. Ende daer na: De Arme hebt
Joa. 16. 28 ghy altijdt by u/ maer my en hebt ghy niet altijdt. Want ick ben
vanden Vader wt-ghegaen/ ende ben inde Werelt ghekomen:
wederom verlate ick de Werelt/ ende gae totten Vader. Ende in
Act. 3. 21. de Handelinge der Apostelen zeyt hy: De Hemelen moeten hem
ontfanghen totter tijt toe dattet al opgherecht worde. S. Augu-
stijn zeydt aldus: Het Lichaem Christi is op-gheweckt vanden
dooden/ ende moet in eene plaetse wesen. Wederom in syne tweede
Augustin' tract. 30. In Ioan. Quinquagesima: Zoo langhe den Hemel oneyndich zal wesen/
zal den Heere altoos inder hoochten zijn: Maer de waerheyt des
Heeren is oock met ons/ want het is noodich dat het Lichaem
met het welcke hy opghewerkt is/ zij in eenighe zekere plaetse/
maer syne waerheyt is verbreyt ouer al. Jnt kort/ alle die dese
ende dierghelijcke Leere gheloouen/ en doen sy niet alle eere aen
syne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

ſyne ſouvereyne Maieſteyt? Siet daer/dat is de Leere van deſe
ghereformeerde Religie/ de welcke Godt alle de eere toeſchrijft/
ende de conſcientie in ruſte ſtelt. Ter contrarie/inde Religie der
Papiſten maecktmen de conſcientie twijffelachtich / ende men
onteert Godt. In de welcke men leert eerſtelick / datmen moet 1.
aenbidden de Engelen ende de Heylighen/ op dat ſy onſe Voor-
ſprakẽ zouden weſen by Gode. Ende al hoewel de H. ſchrifture
ons het aenroepen der Heylighen gheenſins aen en wijſt/zoo iſt
nochtans dat wy het ſelfde moeten ghelooven / toe-ſtaen / ende
voor goedt houden : Niet teghenſtaende Godt door ſynen Pro-
pheet ſpreeckt: Ick/Ick ben de Heere/ende daer en is geen Hey- Iſa. 43.11
lant dan alleen ick. Ende onſe Salichmaker zeydt: Indien ghy Ioã. 16.23
yet begeert van mynen Vader/in mynen Name / ghelooft/ende
hy zal't u geven. Ende Paulum: Want daer is een God/ende een 1. Tim. 2.5
Middelaer tuſſchen God ende de Menſchen/te weten/de Men-
ſche Jeſus Chriſtus/die ſich ſelven ghegeven heeft tot een rant-
ſoen voor ons allen. Ende tot den Epheſen: Want door hem Eph. 2.18
hebben wy beyde den toeganck door eenen Geeſt tot den Vader.
Ende Joannes in ſynen eerſten Brief cap. 2. Wy hebben Jeſum
Chriſtum eenen rechtveerdigen Voorbidder by den Vader/ende Pſa. 50.18
hy is de verſoeninge voor onſe ſondẽ : ende niet alleen voor onſe/
maer oock voor de ſonden des gheheelen Werelts. Oock ſpreeckt
Godt door den monde van ſynen Prophete David : Roept my
aen inder noot/zoo wil ick u verloſſen/zo zult ghy mynen Name
prijſen. Ende Eſaias cap. 55. Zoeckt den Heere dewijl dat hy te
vinden is/roept hem aen dewijl dat hy na by is. S. Auguſt. tot
Parmen. Indien Paulus een Middelaer ware / zoo zouden't de Auguſtin' cõtra Parmen. lib. 2. & 6. cap. 8.
andere Apoſtelen oock van gelijcken weſen: ende alſo zoudender
veel Middelaers zijn : twelck nochtans niet over een zoude ko-
men met het gene hy tot Timoth. zeyt/Datter eenen Middelaer 1. Tim. 2.5
is tuſſchen Godt ende den Menſchen. Chryſoſtomus ſprekende
van het Cananeiſch Vrouken/ zeydt aldus: Siet daer de groote Chryſoſt. hom. 16. de utilit. Euang. Mat. 15.22
voorſichticheyt vã deſe Vrouwe : ſy en biddet niet Jacobus ofte
Johannes/ ſy en gaet niet tot Petrus/ ofte en vraecht niet na de
gheheele vergaderinge der Apoſtelen : ſy en zoeckt geenen Mid-
delaer anders dan Jeſum Chriſtum/ ende in plaetſe der Apoſte-
len neemt ſy een recht leedtweſen voor haer gheſelſchap/t'welck
haer dient in ſtede van een goede Voorſprake. Op een andere Itẽ, Chryſoſtomus, in Gen. cap. 41.
plaetſe zeydt hy voorder : Deſe goede Vrouwe/als de Diſcipulen
voor haer baden/ zoo en vorderde ſy gantſch niet/tot der tijdt toe

dat ſy haer eyghen ſeluen vertoonde/om de ghenade des Heeren
tot haer te trecken. In ſyne 5. Homil. aen het 1. cap. Mat. zeyt hy:
Hy hadde een warachtighe medelijden met deſe Cananeiſche
Matt. 15. 26. Vrouwe / van ghelijcken ſchonck hy de ſalicheyt de arme Son-
Luce 7. 48. daresſe/ende van ghelijcken verboerde hy den Moordenaer van
Luc. 23. 43 het Cruys in het Paradijs / zonder van eenighe Voorſpraken
S. Ambrosius lib. de Isaac & vita beata. gemoeyt te zijn. Jeſus Chriſtus (zeyt Ambroſius) is onſen mont
door den welcken wy tot den Vader ſpreken/ onſe ooghe door de
welcke wy den Vader ſien/onſe rechter-hant door de welcke wy
ons ſeluen den Vader offeren: zonder welcken Middelaer wy
gheenen toe-ganck tot Godt en hebben/nochte door ons/nochte
Rom. 10. 11. door alle de Heyligen. God is rijck in genaden (zeyt S. Paulus)
teghen allen den ghenen die hem aenroepen. Siet daer/ hoe het
aenroepen Godt alleen toebehoort. Ende zulck aenroepen heeft
de belofte van verhoort te worden. Maer het aenroepen der Hey-
ligen/ ghelijck het van Godt niet en is/ zo en heeftet oock gheen-
derhande belofte. Het is dan te verwonderen/ met wat gheloove
de Afgoden-dienaers hun Heylighen aenroepen / nademael ſy
geene belofte/ ja niet een eenich woort daer van en hebben: ende
II. hoe ſy alſo Godt dorven laſteren? Ten tweeden / datmen van
de Heylighen in alle periculen ende nooden hulpe verwachten
moet: niet teghenſtaende dat Jeſus Chriſtus ons alle tot hem
Matt. 11. 28. roept. Komt alle tot my/die belaſt ende beladen zijt / ende ick zal
v vertrooſten. De Prophete David/en zeyt hy niet/dat des Hee-
Psal. 33. 18. 19. 20. ren ooghe ſiet op die/die hem vreeſen/ende op ſyne goedertieren-
heyt hopen? dat hy hare Siele verloſſe vandē doot/ende voedtſe
inden dieren tijdt. Onſe Siele wacht op den Heere (zeydt den
Propheet:) want hy is onſe hulpe ende Schildt. Ende op een an-
Psal. 36. 7 der plaetſe: De Menſchen kinderen vertrouwen onder de ſcha-
Psal. 26. 1 duwe uwer Vleugelen. Want (zeyt hy) hopende op den Heere en
Psal. 28. 7 zal ick niet vallen. Wederom op een andere: De Heere is myn
ſterckte ende mynen ſchildt. Ten zijn dan niet de Heylighen die
ons te hulpe komen? Ende zoeckt vrij alle de Schriſture door/
ghy en zult niet vinden dat yemant in ſynen noot ende ghevaer-
lickheyt vanden Heylighen byſtandt ofte hulpe verwacht heeft.
Merckt eens wat David doet in ſyne vervolgingen/in het eerſte
ende het tweede Boeck Samuelis: Achab in het 2. Boeck der
Cronijcken: Ende in het 2. Eſdre: Tobias in ſyn 3. cap. Judith
in het 7. ende 8. Job int 2. ende door ſyn gheheele Boeck: David
door alle ſyne Pſalmen: Jonas in ſyn 2. Daniel int 3. ende 6.

Wie

Wie hy aenroept inden kuyl der Leeuwen: De drij Jongelingen
inden yverigen Oven/ ende voorts alle de Propheten ende Apo-
stelen hebben in hunne swaricheden hulpe verwacht van Godt/
ende niet vande Engelen ofte Heyligen: Want (zeyt Augustin⁹)
ghy en zult niet gheluckſalich worden door de Enghelen / maer Augustin. Tract. 23. in Ioan. cap. 5.
door dien zult ghy gheluckſalich worden/door den welcken oock
de Enghelen gheluckſalich ghemaeckt zijn. De Heylighen en
konnen ons niet helpen/maer alleen Christus: ghelijck Petrus
spreeckt inde Handelinghen der Apostelen cap. 3. Ghy Mannen
van Israel / wat verwondert ghy v hier in / oft wat siet ghy op
ons/gelijck of wy desen hadden doen wandelen door onse macht
ofte Godtsalicheydt? De Godt Abrahams/ ende Isaacs/ ende
Jacobs / de Godt onser Vaderen heeft synen Sone Jesum ver-
eerlict: ende door het geloove in synen Name/heeft synen Naem
desen dien ghy siet ende kent/ghesterckt. Ten derden/ dat wy III.
ons vergiffenisse van onse sonden moeten beloven door de Af-
laten vanden Roomschē Bisschop. Al hoewel Paulus betuycht/
dat in onsen Heere Jesu Christo zijn alle de schattē der wijsheyt/ Colos. 2. 3.
wetenschap/goetheyt/bermherticheyt/vergiffenisse eñ ghenade:
welcken schat bedient ende wt-ghedeelt wordt door de zuyvere
predicatien van het Euangelium Gods. Het welcke Dauid wel
erkent heeft/als hy zeydt: Ick sprack/ Ick wil den Heere myne Psal. 33. 5.
ouertredinge bekennen: doe vergaeft ghy my de misdaet myner
sonden. Ick gaf v myne sonden te kennen/ende heb niet verbor-
ghen myne ongherechticheyt. Insghelijcks oock Paulus inde
Handelingen der Apostelen betuyght/dat wy geene vergevinge Act. 13. 38.
der sonden en hebben dan door Jesum Christum: Zo zij ulieden
dan kont/ghy Mannen Broeders/dat v vergeuinge der sonden
verkondicht wort door desen Jesum. Daerom zeydt Cyprianus Cyprianus serm. 5. de lapsis.
zeer wel/ dat den Dienaer niet en kan vergeuen het ghene tegen
synen Heere bedreuen is. Van gelijcken doc Hylarius: Niemant Hylarius in Matth. Cano. 9.
en kan de sonden vergheuen ten zij dan Godt alleen / zoo dan de
ghene diese vergheeft is Godt/ want niemandt dan Godt kanse
vergheuen: Ten is dan niet door de af-laten des Roomschen
Bisschops/ datmen vergheuinghe der sonden verwachten ende
verhopen moet: de welcke noyt opde baen gheweest en zijn door
den Paus Urbanus de tweede/int Jaer 1094. in Concilio Gallie
Claremontano / ende daer na bevesticht door den Paus Grego-
rium de thiende / in Concilio Lugdunensi / int Jaer 1270. ende
van den Paus Nicolaus de vierde/int Jaer 1290. door goet ghe-

houden. Den Paus Bonifacius de achtste/int Jaer 1300. is ghe-
weest den eersten Op-rechter van het Jubileum / het welcke hy
heeft bevolen te houden alle hondert Jaren: Welckes Paus hey-
licheyt zeer wel bekent is: van den welcken het Boecxken (ghe-
Fasciculus temporū. fol.60. heeten het Bindtsel des Tijts) zeyt / dat hy in syn Pausdom in-
ghekropen is ghelijck een loose Vos / dat hy gheregeert heeft ty-
rannelick ghelijck eenen Leeuw/ dat hy ghestorven is ghelijck
eenen Hondt. Siet daer/den lieven Stichter van het Jubileum/
het welcke verandert ende gheset is op alle vijftich Jaren / door
den Paus Clemens de seste/int Jaer 1343. Den Paus Calixtus
den derden/ is een recht Koopman van dit Jubileum gheweest/
ende heeft het verkocht van twee soorten; het eene voor de ghe-
sontheydt/het andere in den lesten ooghenblick des doodts: het
welck geschiede in't Jaer 1355. Dē Paus Innocentius de achtste
heeft bouen dien noch eenen ghevonden/te weten/voor de ghene
die in het Vaghevyer zijn; in't Jaer 1484. Te voren en ghenoot-
men't maer voor de levende. De Paus Paulus de tweede heeft
het Jubileum verdubbelt tot alle vijf-en-twintich Jaren; in't
Jaer 1513. De Paus Leo de thiende was oock een goet kremer
van Af-laten: eñ noch meer Clemens de achtste/ in't Jaer 1600.
de welcke het Jubileum ghehouden heeft te Romen. Ende om
dat Sinte Goedele van Brussel haer zeer beklaechde / datse met
hare kercke in het Jubileum te Romen niet gheweest en was/
willende wesen een tweede Babilon/heeftse verkreghen vanden
voorsz Paus Clemens/tot haren grooten proffijte/ de selfde In-
dulgencien/int Jaer 1602. Maer (mach een Papist zeggen) heeft
dan niet de Paus ende alle de Bisschoppen/ Prelaten/Pastoren
ende Priesters macht om de sonden te vergheuen? En heeft dan
Matt.16.18. onse Heere niet gheseyt totten Paus / Ghy zijt Petrus / ende op
desen Petra[ofte Steen] zal ick myne kercke bouwen? ende tot
Matt.18.18. allen anderen in't generael: Al wat ghylieden zult binden opder
Aerden / dat zal inden Hemel ghebonden zijn: ende al wat ghy
ontbindt/dat zal inde Hemelen ontbonden wesen? ende daeren-
Ioā.20.23 bouen/ontfanght den H. Gheest/ wien ghylieden de sonden zult
vergeuen/ dien zullense vergeuen zijn / ende wien ghy de sonden
houdt/dien zullense ghehouden zijn? Ja voorwaer/Christus heeft
dese woorden ghesproken / maer niet in zulcker meyninghe als
myn Heerē de Papisten de selue wtleggen. Want onsen Salich-
maker zegghende tot Petrus / Ghy zijt Petrus / ende op desen
Petra[ofte Steen] zal ick myne kercke bouwen: Hy en maeckt

gheen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

gheen ghewach vande vooꝛtreffelickheydt ende authoriteyt/des Paus/ oft vande macht om Af-laten te geuē/tot quijtscheldinge der sondē. Onse Heere/na dat hy verstaen hadde de bekentenisse Petri/ heeft hy tot hem gheseydt: Tu es Petrus, Ghy zijt Petrus/ ende niet Tu es Petra, Ghy zijt den Petra ofte Steen. Want (als Paulus zeght)den Steen was Christus; ende dit is den Steen/ 1. Cor.10.4. die de Bouw-lieden verwoꝛpen hebben / dese is ghewoꝛden tot Psal. 118.22. eenen Hoeck-steen/ gelijck als David/Petrus/ende Esaias zegghen. Esa.28.16 Alsoo dat Petrus niet ghestelt en was tot een Hooft der Matt.21.42. Kercken/maer Christus was het selve: ende op desen Steen / te weten/ Jesus Christus/ ende op de bekentenisse des gheloofs in Marc.12.10. Jesum Christum/ de welcke Petrus bekende / is de Kercke ghegrondt/ Luc. 20.17 Act.4.11. also dat de Pooꝛten der Hellen daer niet tegen en zullen vermoghen: na dien Christus het Hooft is / die de sonden kan vergheuen/ende niet de Menschen. In deser manieren hebben het verstaen de Out-vaders Augustinus/ Hilarius/ende Chrysostomus op dese plaetse: ende Ambrosius ende Cyprianus. By het binden dan ende ontbinden/vergheuen ende houden/ en woꝛdt anders niet verstaen / als de macht vande pꝛedicatie des Euangeliums. Het ontbinden gheschiet zo dickwils ende wanneer den Dienaer des Godlicken Woorts/ den Volcke aendient de vergeuinghe van alle hare sonden/die ons ghegheuen is dooꝛ het vergieten van het kostelick Bloet Christi aenden Houte des Cruyces/geschiet dooꝛ de barmhertichheyt Godes: vermanende de Ghemeynte tot bekeeringe ende beteringe des leuens. Gelijck oock ter ander zijden het binden ende houden niet anders en bediedt/als den hardtneckighen ende ongheloouighen Sondaren te bootschappen het ooꝛdeel Gods: hoe hy een strengh Richter ende Straffer wesen zal/ van de Ongelooouige ende Verachters synner Wet: ghelijck dat oock Paulus ghetuyght totten Romeynen cap.2. Op dien dach(zeyt hy) dat Godt de verboꝛghene wercken der Menschen zal ooꝛdeelen / na myn Euangelium/ dooꝛ Jesum Christum. Vooꝛder/ dit is den last ende t'bevel dat allen den Apostelen ghegheuen is / ende daer na aen Paulo van Christo / zegghende tot hem wt den Hemel: dat hy hem zeyndt Act.26.17.18. totten Heydenen/om humne ooghen te openen/op datse hun van de duysternisse bekeeren totten lichte / ende vander macht des Duyuels tot Godt / op dat sy vergeuinghe hunner sonden ontfanghen/ende deel onder de ghene die gheheylicht zijn/ dooꝛ den gheloue in Jesum Christum. Alsoo dat de Sleutelen van de

Aug. serm. 3. de verbis Domini & tract. 12. & 50 in Ioā. S. Hylarius libr. 6. de Trinitate. Ambros. lib. 6. & 9. in Lucam. Cyprianus lib. de simplicitate Prelatorū.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

welcke onse Salichmaker sprack / niet anders en bedieden als
een openinge van het Koninckrijcke der Hemelen / door het boot-
schappen der ghenaden ende versoeninghe van Godt met den
Menschen : ende zijn geweest een bevestinge des Apostolischen
lasts die hun ghegheven is / de welcke bestondt inde macht ende
bevel / van te leeren alle Volckeren / ende hun te prediken boete
ende verghevinghe der sonden / inden Name Jesu Christi / den
Matt.16.16. welcken Petrus bekende / zegghende : Ghy zijt Christus / den
Sone des levendighen Gods: Op dat een yegelick die ghelooft
Matt.16.19. ende gedoopt zal zijn (siet hier het ontbinden) salich werde : ende
Mat. 28.16. die niet en zal ghelooft hebben (siet hier het binden) verdoemt
Joa.12.48 werde. Ghelijck oock onse Salichmaker zeyde : Wie my ver-
worpt / ende myne woorden niet en ontfanght / die heeft eenen
die hem oordeelt / het woordt dat ick ghesproken hebbe zal hem
Ambros' lib. de Cain & Abel. oordeelen ten wtersten daghe. De sonden (zeyt Ambrosius) zijn
vergheven door het Woordt Gods / van het welcke den Levijt
eenen Wtlegghher ende als eenen Wtvoerder is. S. Chrysost. in
synen vierden Tomus van Lazaro: Jck en wil niet dat ghy uwe
sonden biecht aen eenich Mensche / die v daer na de selue kan
verwijten / ofte v onteeren / midts de selue ouer al verbreydende:
maer toont uwe wonden God / die den waren ende goeden Me-
decijn is. Daer na brenght hy Godt in / sprekende aldus: Jck en
dwinge v niet te komen inde alghemeyne Vergaderinge / belijdt
my alleen uwe sonden / op dat ick v ghenese. Maer staeter dan
Act.19.18. niet gheschreven inde Handelinghen der Apostelen / datter vele
van de gene die ghelooft hadden / quamen ende beleden ende ver-
kondichden hunne wercken voor den voeten der Apostelen?
Item / Jacob.5. Bekent malkanderen uwe sonden? Item / onse
Mat.8.4. Heere en zeyt hy niet: Gaet / ende vertoont v den Priester? Wat
zegt ghy dan? En is de Oorbiechte hier niet vastelic gegrondet?
Wat belanght tghene datter gheseyt wordt inde Handelinghen
Act.19.19 der Apostelen / daer en wordt gheen ghewach ghemaeckt van
de Oorbiechte / maer vande ghene de welcke haer selven besigh
ghehouden hadden in curieuse saken / dat die haer Boecken
brochten / ende de selve verbranden inde teghenwoordicheyt van
Paulum ende de ghene die by hem waren / ende alsoo hare feylen
int openbaer bekenden : ghelijckerwijs Mar.1.5. betuyght wort
Matth.3.5.6. dat die van Judea ende Jerusalem wt-ginghen by Johannem
den Dooper / om van hem inde Jordane ghedoopt te worden /
ende datse hare sonden bekenden / ende dit onghetwijffelt int
open-

openbaer. Want geen van deſe twee is een Oꝛbiechte geweeſt: maer een bekenteniſſe/ ofte (om beter te ſpꝛeken) een betuyginge van boetveerdicheyt harer ſonden dieſe gedaen hadden/ ghelijckerwijs oock de ſelve plaetſe alſoo wtleydt een van hare Vooꝛnaemſte Doctoren/ Thomas de Vio Cajetanus Cardinael van S. Sixtus. Alſo oock en vermaent den H. Apoſtel Jacobus van gheen Oꝛbiechte/ als hy zeydt/ Belijdet malkanderen uwe ſonden. Want de Oꝛbiechte en woꝛt niet ghedaen teghen malkanderen/ maer alleen teghen de Pꝛieſters: Maer den Apoſtel die ſpꝛeeckt hier van een belijdeniſſe der ſonden/ dooꝛ de welcke wy teghen malkanderen bekennen/ dat wy Sondaers zijn/ op datmen vooꝛ ons bidde/ ende van een belijdeniſſe der ſonden die wy d'een teghen den anderen begaen hebben/ op dat wy alſoo met malkanderen zouden moghen verſoent woꝛden. Van t'ghene in den Euangelio gheſeyt woꝛdt: Gaet henen/ ende vertoont v den Pꝛieſter/ zeydt den Oudt-vader Ambꝛoſius: Wie is den waren Pꝛieſter? anders als die/ die Pꝛieſter is inder eeuwicheyt. Ende Chryſoſtomus zeyt op de ſelve wooꝛden: Chꝛiſtus gheneeſt den Melaetſchen/ ende zeydt tot hem/ Gaet henen/ ende vertoont v den Pꝛieſter/ ende offert t'ghene Moyſes v inde Wet heeft bevolen/ vooꝛ uwe gheneſinghe. O noyt ghehooꝛde zake! De Heere gheneeſt den Siecken/ ende evenwel zeyndt hy hem tot de Wet van Moyſes. Waerom doet hy dat? Nerghens anders/ dã om dat de Joden hem niet en zouden konnẽ ſchelden vooꝛ eenen Overtreder der Wet. En Cajetanus: Jeſus Chꝛiſtus verklaert tot wat eynde dat deſe zeyndinge tot den Pꝛieſteren ſtrect/ namelic/ dat ſylieden ondertaſtende hoe dat hy gheneſen is/ daer wt zouden mogen een ghetuygeniſſe hebben vande macht die ick hebbe om miraculen te doen. De Hiſtorien betuyghen datter gheen Wet noch Inſtellinghe vande Oꝛbiechte gheweeſt en is vooꝛ Innocentius den derden/ die Paus was Anno 1204. Laet ons vooꝛtſvaren ende komen tot het vierde poinct.

Tomas de Vio Caietan' in 19. cap. Act.

Ambroſi' ſerm. 3. in Pſal. 119.

Chryſoſt. hom. 12. de Cananea.

Thomas Caietanus in 8. cap. Matth.

IIII. Ten vierden/ Even al of het Bloedt Jeſu Chꝛiſti niet ghenoechſaem en ware/ menghelt men het inde Roomſche Kercke met het Bloedt der Martelaren: Niet teghenſtaende dat Paulus Hebꝛ. 9. zeydt/ dat het Bloedt Chꝛiſti/ die dooꝛ den H. Gheeſt Godt ſyn ſelven heeft opgheoffert zonder eenighe vlecke/ onſe conſcientien reynicht van doodelicke wercken/ om den levenden Godt te dienen.

1. Pet. 1. 19. Joan. 1. 9. Apoc. 1. 6.

V. Ten vijfden/ inde Roomſche Kercke ſtelt men meer vertrouwen op de verdienſten der Heylighen ende Creaturen/ als op de ghe-

hooꝛ-

hoorsaemheydt des Soons Godts: niet teghenstaende dat de
Jer.17.5. 7. Heere door dẽ Propheet Jeremias zeyt: Vermaledijt zij de Man/ die hem op Menschen verlaet/ende die Vleesch hout voor synen Erm/ende die met syner herten vanden Heere wijckt. Gesegent daerenteghen is de Man/die hem op den Heere verlaet/ ende de
August. in Manuali cap.22. & sermo.40. de verbis Dñi. Heere syn toeverlaet is. Den Oudt-vader Augustinus plach te zeggen: Alle myne hope is ghegrondet op de doot van mynen Heere: syn doot is myn verdienste/myn toevlucht/myn salichz/ myn leven ende myn verrijsenisse. Ten zesten / men isser niet
VI. te vreden met de heylighe Schrifture: men moetter noch aen klampen de ydele ghenoechsaemheyt van hare ongheschrevens Traditien. Men zeydter dat de heylighe Schrifture in sich niet en vervatet al tgene nootsakelick is ter salicheyt: zo ten aensien van het geloove/als ten aensien vande goede zeden. Jesus Christus betuyght in d'Euangelium/dat de Schrifture volkomẽ is: Ende datse in sich vervatet/al t'ghene totter salicheyt nootwendich is/zo ten aensien van t'geloove/als ten aensien vande goede zeden. Joann.15.15: Al wat ick van mynen Vader ghehoort hebbe / dat heb ick v kondt ghedaen. Matth.15.9: Te vergheefs eeren sy my / leerende de Ghebođen der Menschen. Matth.28.19: Gaet/ende leert alle Volckeren/hun doopende in den Name des Vaders/ des Soons/ ende des H. Gheests/ hun leerende onderhouden al wat ick v bevolen hebbe Ergo/niet dat de Menschen v bevelen. Want de H. Schrifture wesende volkomen/en heeft gheene Traditien van nooden. Deut.4.2: Ghy en zult daer niet toe-doen dat ick v ghebiede / ende en zult daer oock niet af-doen: op dat ghy bewaren meucht de Ghebođen des Heeren uwes Gods/die ick v gebiede. Ende int selfde Boec/ cap.12. Alles wat ick ulieden ghebiede/zult ghy houden/dat ghy daer na doet: ghy en zult niet toe doen/noch daer van doen. Also den Wijse-man ooc Proverb.30.6. Doet niet tot syne Woorden/ dat hy v niet straffe / ende wordet leughenachtich ghevonden.
Prov.8.8. 2.Pet.1.9 Den Wijsen-man betuyght oock/dat de H. Schrifture alleen is den Stock-reghel van het gheloove / ende vande goede zeden: den welcken gheen Mensche en kan verbreken: Alle redenen mynes Monts zijn recht/daer en is niet verkeerts noch valschs
2.Petr.2. 21. in. Ende Petrus in synen 2. Zeyndtbrief/zeydt hy oock niet: Het ware beter dat sy den wech der gherechticheydt niet bekendt en hadden / dan dat sy hem bekennende weder af-keeren vande heylighe Leere die hun ghegheven is? Doen de Papisten niet
teghen

een Discipel Manichei/ schrijft / Wy moghen wel volkomelick

teghen alle dese plaetsen der H. Schrifture? stellense hunne Or-
donnantien niet beneffens de selve? Ende dat noch meer is/
(o schrickelicke sonde!) voeghen sy niet by / ende trecken sy niet
af vande Gheboden Gods het ghene hun goedt dunckt? de selve
den kinderen leerende in hunne Scholen aldus:

Boven al bemint eenen Godt.
Ydelick en sweert, noch en spot.
Vyert de Heylighe-daghen allegader.
Eert v Moeder ende Vader. &c.

Laten sy hier niet achter het tweede Ghebodt/het welcke is van
gheen Beelden te maken? ghebieden sy niet teghen het eerste
Ghebodt/datmen de Heyligen zal aenroepen? teghen het vierde
Ghebodt/vande heyliginghe des Sabbaths/datmen zal onder-
houden de Feest-daghen? splijten sy het leste niet in twee / om
dat sy het tweede vergeten hadden? Strijdt dit niet regel-recht
teghen alle de plaetsen der H. Schrifture/die wy hier voren heb-
ben by ghebrocht/ende t'ghene Joannes Apocal. 22. 18. zeyt: Ick
betuyghe eenen yeghelicken die de prophetie deses Boecx hoort/
ist dat yemant toe-doet tot desen / Godt zal toe-doen op hem de
plagen die in desen Boeck geschreven zijn: ende ist dat yemant
af-doet van de woorden des Boecks deser prophetie / Godt zal
syn deel af-doen van den Boeck des levens/ende vande heylighe
Stadt/ende van dat in desen Boeck geschreven is. De Decreten
der Pausen leeren ende zegghen / men moet hem houden aende
H. Schrifture/ende niet aende woorden der Menschen/hoe hey-
lich datse oock zijn. Origenes plach te zegghen: Wy moeten de Origenes hom. 1. in Ieremiam.
heylighe Schrifture tot ghetuyghe roepen. Want op t'gene ons
goedt dunckt / ende dat wy by brenghen / en moghen wy gheen
gheloove stellen. Van ghelijcken oock Hieronimus / T'ghene Ieronimus in Matth.
zonder de authoriteyt der heyligher Schrifture wort gheseydt/
machmen alsoo lichtelicken verworpen/als hy brenghen. Ende
op een ander plaetse spreeckt hy aldus: Wy en moeten de dwa- Item, in Ieremiam.
linghe van onse Vaders/Moeders/ ende Voor-ouders niet vol-
ghen / maer de authoriteyt der Schrifturen / ende het Ghebodt
Gods dat hy ons ghegheven heeft. Want door onwetenheyt der
Wet/zullen sy den Antichrist voor Christum ontfanghen. Ende Item, in epist. ad Titum.
wederom op een ander plaetse: Zonder de authoriteyt der heyli-
gher Schrifturen / en moetmen geen snateringhen noch gheen Lactantius lib. 6. divinarũ Instit. cap. 8.
gheklap ghelooven. Lactantius zeyt oock: Men moet de Men-
schen niet volgen/maer God. Zeer treffelick is oock de sententie

hoorsaemheydt des Soons Godts : niet teghenstaende dat de
Jer.17.5. Heere door dē Propheet Jeremias zeyt: Vermaledijt zij de Man/
26

Augustin' lib.3. de Trinitate. Augustini / daer hy zeydt : En wilt niet ghehoorsamen myne
Schriften/ghelijck de Canonische Schrifture / maer al t'ghene
ghy inde selve zult vinden dat ghy niet en ghelooft / gheloovet
zonder twijffelen : maer inde myne/ indien ghy niet en verstaet
het gene ghy voor zeker hieldt/en gheloovet niet vastelick. Ende
op een ander plaetse : Ick en kan noch en mach niet loochenen/
dat zoo wel in myne groote als kleyne Boecken / vele dinghen
zijn die met goet oordeel/ende zonder roeckeloosheyt versmaedt
Augŭst.ad Paulinum epist.112. worden. Den selfden Oudt-vader/schrijvende aen Paulinum/
zeydt: Ick en begeere niet/dat ghy my volghen zult/op dat ghy
niet en denckt / dat ghy't nootsakelick moet ghelooven / om dat
het van my gheseyt is ; maer op dat ghy ghelooft de H. Schrift.
Aūg.cōtra Donatistas lib.3.cap.5 Ende int derde Boeck teghen de Donatisten/zeydt Honoratus
Atuca : Aenghesien dat Christus de waerheyt is/zo moeten wy
meer na volghen de waerheyt als de ghewoonte. Item/teghen
CōtraFaustū lib. 6. cap.16.& lib.18.cap. 22. Faustum ; scheldt hy wt Godes Woort niet alleen voor valsche
Propheten/maer oock voor Dieven ende Moordenaers/ alle de
gene/ die den Volcke Gods yet anders dorven voordraghen als
de Canonische Schrifture. Ēn hier op brengt hy by Joan.10.8.
Al die voor my ghekomen zijn/zijn Dieven ende Moordenaers.
Ieronimus in Isa.dist. 26.quest.5 Ende Hieronymus op Isaiam : Al waer eenen Propheet noch
eens zo gheloofbaer ; indien hy yet verkondicht dat tegen Godt
strijdt/men moet hem niet ghelooven. Zoo en moeten wy dan
niet gelooven de Papisten/de welcke op de H. Schrifture zulcke
grove glossen derren maken. Hier benessens zo verbieden sy het
Volck de H. Schrifture te lesen : niet tegenstaende dat Moyses
Numer.11. zeydt : Woude Godt / dat al het Volck des Heeren
propheteerde/ ende de Heere synen Gheest op hun gave. Ende
David zingt Psal.1.2. Dat den vromen lust heeft tot de Wet des
Heeren / ende spreeckt van syne Wet dach ende nacht. Item/
Coloss.3.16. staeter: Het Woort Christi woone rijckelic in ulieden
met alle wijsheyt: Leert ende vermaent malkanderē : ende zinget
den Heere in uwe hertē met Psalmen/ Lof-sangen/ende Geeste-
licke Liedekens. Want de H. Schrifture te lesen/ is niet alleen
profijtelick/ maer oock nootsakelick alle Lidtmaten der Kercke
Joā.8.51. Gods. Voorwaer/voorwaer/zegghe ick ulieden/ zoo yemandt
myn Woort hout/ die en zal den doot niet sien inder eeuwicheyt
Aug.lib.10 de Civitate Dei.cap.19 spreect de Heere. Hier mede stemt zeer fray over een Augustinus
op een zekere plaetse : Het en is niemandt verboden kennisse der
waerheydt te hebben : het ghene datmen doen kan in stede van
eerlicks

33
een Discipel Manichei/ schrijft/ Wy moghen wel volkomelick

eerlicke oeffeningen. Hoe veel tijts verslijten wy hedensdaechs
Mannen ende Vrouwen/ in't gaen/ in't komen/ in't spelen / in't
klappen/ in't achterklappen / in't aenschouwen van spelen ende
andere sotternijen? O! hoe veel beter waert / datse de heylighe
Schrifture lasen/die haer onderricht van hare salicheydt.
Ten zevensten/die vande Roomsche kercke beroemen hun van VII.
hunne wercken / ende meynen dat de selve hun konnen recht-
veerdighen voor den Throon Gods / den Throon der gherech-
ticheydt. Daer sy nochtans vele dinghen doen / die teghen den
wille Gods strijden/ die den eenighen reghel is der vromicheyt.
Hier in zijn sy ghelijck den hooveerdighen Phariseus / die by
Luc.18.zeyde: O God/ick dancke v/dat ic niet en ben als andere
Menschen/Roovers/Onrechtveerdige/Overspeelders/ost oock
als desen Tollenaer: Ick vaste tweemael inde Weke/ ick gheve
Thiende van al dat ick besit. Het eeuwighe leven is een gave
Gods / wt ghenaden belooft ende ghegheven alle de ghene die
in Christo Jesu ghelooven. De wercken dan en zijn gheen oor-
saken vande salicheyt/maer alleen ghetuyghen/ dat de ghenade
Christi ons ghegheven is. Is het door ghenade? zo en is het niet Rom.11.6
door de wercken: andersins ghenade/en is gheen ghenade/ghe-
lijckerwijs Paulus totten Romeynen zeyt. Also dat het betrou-
wen ende roemen op de wercken / niet en helpt tot het eeuwighe
leven. Maer het is veel zekerder / te spreken metten Publicaen/
Godt/weest myns Sondaers ghenadich. Want de Heere zeydt Luc.18.13.
van hem: Ick zegge ulieden/dese ging rechtveerdich in sy Huys 14.
meer dan d'andere. Want zo wie hem selven verheft/die zal ver-
nedert werden: ende wie hem selven vernedert/ die zal verheven
werden. Ten achtsten / die vande Roomsche kercke meynen VIII.
dat sy wijser zijn dan den Meester aller Meesteren/wanneer sy
veel meer doen met hunne overtollighe/ofte om beter te zeggen/
met hunne over-vermetelicke werckē/ als hun van hem bevolen
is. Als of sy de goede wercken door hun selven deden/ ende niet
door de ghenade Godts / zonder welcke den Mensche gantsch
gheen goet doen kan. Kan haer oock een Ackse beroemen (zeydt Esai.10.15
de Heere) tegen dien die daermede houwet? Ende onsen Salich-
maker: Niemandt en kan tot my komen/ten zij dat hem trecke Joa.6.44
de Vader die my ghesonden heeft. Wederom: Zonder my en
kondt ghy niet ghedoen. Oock den Apostel zeyt aldus: Ick en Rom.7.15
doe het goede niet dat ick wil/maer ick doe het quade dat ic hate.
Ende op een andere plaetse: Niet dat wy wt ons selvē bequaem 2.Cor.3.5

 zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

hoorsaemheydt des Soons Godts: niet teghenstaende dat de
Jer.17.5. Heere door dē Propheet Jeremias zeyt: Vermaledijt zij de Man/

zijn yet te dencken/ als wt ons selven: maer dese onse bequaem-
Jacob.1.17 heyt is wt Godt. Insghelijcks zeyt oock Jacobus: Alle goede gifte ende alle volmaeckte gave is van boven komende/ vanden Vader der lichtē. Na dien dan alle goede gavē van God komen/ ende wy van ons selven niet en vermoghen; zullen wy dan ons noch roemen dat wy meer doen als ons bevolen is/ eñ derhalven
Gen. 8.25 dat wy met onse overtollighe wercken yet verdienen? De ghedachten des Menschen zijn boos van syner jeucht aen/ spreeckt de Heere: eñ alle Menschē in syn wesen en is niet dan ydelheyt/
IX. zeydt de Prophete David. Ten neghensten/ zoo gaen sy hun (teghen de wt-ghedruckte Wet) buyghen voor de Beelden der Schepselen/ Godt dienende met een wterlicke ende vleeschelicke maniere/ verboden in Gods Woort/ zonder twelck nochtans al watmen doet/ ghesch iedt zonder gheloove/ ende is derhalven afgrijsselicke sonde voor Godt. Godt en wil niet dat syne Kercke gheleert werde door t'behulp der Afgoden: maer alleen door de predicatie van syn H. Woort. Daerenboven en kanmen de Goddelicke Majesteyt in gheener manieren af-beelden. Ende al hoewel het ons gheoorloft is de Creaturen af te beelden/ zo verbiedt nochtans God haer beeldenisse te maken/ om die te vereeren ofte Godt daer door te dienen. Boven dien spreect hy ooc Exod.20.4. Ghy en zult v geen Beeldt noch gheenige ghelijckenisse maken/ noch van datter boven inden Hemel/ noch van datter beneden op Aerden/ noch van dat in de Wateren onder der Aerden is: En bidtse niet aen/ ende en dientse niet: want ic de Heere uwe God/ ben een jaloers Godt. Siet Deuteron.4.15.23. int 7.5. int 11.16. int 17.3. int 27.15. Leviticus 26.1. Josue 24.14. int 2. Reg.18.4. Isaias 40.18.25. ende int 42.8. int 46.5. Leest Jeremias cap.10. Baruch 6. Sapient.14.eñ 15. Psal.115.4. ende 135.15. ende 97.7. Ende de Handelinghen der Apostelen cap.17.29. Wy dan die Gods gheslachte zijn/ en moeten niet meynen dat de Godtheydt den Goude/ oft Silver/ oft Steen (door Menschen konste ende bedenckinge ghesneden) ghelijck zij. Siet oock Roman.1.23.25. 1.Cor.8.4. item 10.14. item 2.Cor.6.16. wt welcke plaetsen men oogenschijnelick kan mercken de ydelheyt der beelden. Lactantius Firmianus in het tweede Boec der Godlicker instellingen/ spreeckt aldus: Godt/ wiens gheest ende macht over al verbreyt is/ en kan nimmermeer van ons wesen: zoo zijn dan de Beelden onnoodich. Ende int 6. Boeck cap.2. En moetmen zulck eenen niet voor wtsinnich houden/ die God een Licht eñ Wasse-keersse offert/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

een Discipel Manichei/ schrijft / Wy moghen wel volkomelick

offert/ daer hy nochtans den oorspronck ende Gever des Lichts
is? Wederom int tweede Boeck cap.4.zeydt hy/ Datter gheene
Religie kan wesen/ ter plaetsen daer de Beelden zijn. S. Augu-
stinus int vierde Boeck vande Stadt Gods/ zeyt/ Dat de ghene Augustin' libr.4. de
die Beelden eerst ingevoert hebbẽ/ de vreese Gods wt de Werelt Civit. Dei.
werch ghenomen ende de dwalinghe vermeerdert hebben. Int 9.& 31.
Concilium van Constantinopolen/ ghehouden door Constanti-
nus de vijfde/ int by-wesen van acht-en-dertich Bisschoppen/
zijn de Beelden verboden ende veroordeelt: int Concilium van
Toledo/ eñ t'Concilium Elibertinum van gelijcken. Cyprianus
in het eerste Tractaet tegen Demetrius/ schrijft zeer wel/ dat de
ghene die Beelden eeren/ den Duyvel eere doen: want God wil Ioã.4.23.
inden gheest ende waerheyt aenghebeden werden/ ende niet inde
Beelden. Zoo datmen dan de Beelden niet aenbidden en moet:
die nochtans vande Papisten aenghebeden werden. Van ghe-
lijcken gaen sy de Engelen ende Heylighen aenroepen: het welck
regel-recht strijt tegen de H. Schrift. Want also spreeckt Godt: Esa.42.8.
Ick ben de Heere/ dat is mynen Naem/ eñ wil myne eere geenen
anderen gheven. Ende elders: Ghy zijt stof/ ende zult wederom Gen.3.19.
in stof keeren. Act.10.25. Ende als het gheschiede dat Petrus
in-quam/ ginck hem Cornelius te ghemoet/ ende vallende totten
voeten aenbadt hem. Maer Petrus rechtede hem op/ zeggende:
Staet op/ ick ben oock self een Mensche. Daerenboven zeydt
Ioan. Apocal. dat den Enghel niet aenghebeden en woude zijn: Apoc.19. 10.et 22.9.
Want hy spreeckt alsoo: Ende ick viel voor syne voeten/ om hem
te aenbidden: eñ hy zeyde tot my: Siet dat ghy dat niet en doet:
ick ben u Mede-knecht/ ende uwer Broederen een/ die het ghe-
tuygenisse Jesu hebben: aenbidt Godt. Epiphanius sprekende
vande H. Maghet/ zeyt: God die het Woort is/ heeft het Vleesch Epiphani' lib.3.tom. 2.heres.79.
aengenomen vañ Maget Maria: niet nochtans tot dien eynde/
op datmen de Maget zoude aenbidden/ ende haer God maken/
noch oot op dat wy in haren Name zouden offeren. Ende stracx
daer na: Dat de Vrouwen niet en zegghen: Wy eeren de Konin-
ginne der Hemelen. Ende voorder: Den Vader/ den Sone/ ende
den H. Geest moetmen aenbidden: niemant en mach Mariam
aenroepen/ noch Man/ noch Vrouwe/ wie het zij. Desen dienst
is men Godt alleen schuldich: de Engelen selfs en zijn zulcken
eere niet weerdich. Den selfden Epiphanius teghen de Collyrid.
spreeckt wederom: Het Lichaem vande H. Maget was warach-
telick heylich/ nochtans en was het geen God. Inder waerheyt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

hoorsaemheydt des Soons Godts: niet teghenstaende dat de
Jer.17.5. Heere door dē Propheet Jeremias zeyt: Vermaledijt zij de Man/

de Maget was Maget ende gheeert: nochtans en is sy ons niet voorghestelt geweest om aenghebeden te werden: maer sy selve heeft den genen aenghebeden/ die na den vleesche wt haer voortghekomen ende gheboren was. Maer de Papisten/ en bidden sy de H. Maghet niet aen? en zegghen sy niet teghen haer/ Maria Moeder der ghenaden/ Moeder der bermherticheyt/ beschermt ons vanden boosen Vyandt/ ende ontfanght ons in de ure onses doodts? En bidden sy de Engelen eñ Heyligen niet aen? ja selfs hare Reliquien? Wat zeydt S. Chrysostonius/ sprekende vande zeven Machabeen/ in syne 2. Homilia? En neemt uwē toevlucht niet tot de Asschen der heyliger Lichamen/ ende de overblijffselen van haer Vleesch/ ende alle de Beenderen/ die door lancheyt van tijden verteert zijn: maer opent de oogen des geloofs/ ende siet se overdect met de Godlicke kracht/ ende de genade des H. Geests: ende blinckende door de klaerheydt des Goddelicken Lichts.

X. Ten thienden: Sy bindē t'Lichaem Christi aende gedaente van Broot eñ Wijn/ die even-wel (ooc na de consecratie selve) duysent verrottinghen/ verderffelickheden ende misbruycken (vande wtnemēde heerlicheyt des Lichaems Christi gantsch vremt zijnde) onderworpen zijn. Hier mede berooven sy Christus opper-Priesterschap inder eeuwicheyt: aenghesien sy hem eenighe Medehulpers ende Na-volgers stellen/ te weten/ de Papen: De welcke (zo sy zeggen) wederom van dage tot dage den Sone Gods opofferen aen den Vader/ voor de sonden des Werelts: Als oft de offerhande die eenmael geschiet is aen den Houte des Cruyces/ niet genoechsaem en ware: daer nochtans den Apostel Hebr. 10. zeydt/ dat hy met eene offerhande gheheylicht heeft de ghene die gheheylicht worden: ende dat wy gheheylicht zijn door het opofferen van het Lichaem Jesu Christi eenmael gheschiet. Inden
Hebr.7.27 selfden Brief zeydt hy / dat Jesus Christus eens sich selven opgheoffert heeft/ ende dat dese offerhande ghenoechsaem is: ende derhalven niet van noode dese offerhande alle dage te herhalen/
Levit.16.3 ghelijck de Priesters inde oude Wet deden / voor de sonden van hun selven eñ des gantschen Volcx. Maer desen Jesus Christus
Hebr.1.3. ende 10.12 (zeyt dē Apostel) hebbende eene volkomene offerhande voor onse sondē gedaen/ is geseten ter rechterhant Godes inder eeuwichz. Also dat de geloovige volkomelick met God versoent zijn / door het eenich offeren Jesu Christi. Dit is het ghene Joannes zeyt/
1.Joh.2.1 dat onsen Salichmaker syn Lichaem ende syn Bloet/ Gode den
Colos.1.14 Vader opgheoffert heeft/ tot salicheyt des gantschen menschelicken

ken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

een Discipel Manichei/ schrijft / Wy moghen wel volkomelick

ken gheslachtes/ende tot vergevinghe der sonden. Nu dan(zeyt
Paulus)daer dese vergevinge is/daer en is niet meer offeringhe Heb.10.18
voor de sonde. Dit alles niet tegenstaende/zo gaen hem de Mis-
Papen wederom tot vergevinge der sonden op-offeren/ als ghe-
noech bekent is wt het gene sy in hunne Missen zeggen : Suscipe
sancte Pater omnipotens, æterne Deus, hanc immaculatam hostiam,
quam ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo vivo & vero, pro
innumerabilibus peccatis meis, & pro omnibus circumstantibus, vivis
atque defunctis. Dat is: O heylige Vader/almachtige eñ eeuwige
God/ontfanght dese onbevleckte offerhande/ de welcke ick uwe
onweerdige Dienaer/ u op-offere voor myne ontallicke sonden/
ende voor alle de Omstanders/zo levende als doode. Maer wat
is dit alles te zegghen/anders dan dat de eenighe offerhande des
Soons Gods/zo kleyn van machten ende van weerden is/datse
niet ghenoechsaem en kan wesen / om de selfde onse misdaden
wt te wisschen inder eeuwicheyt? Voorder/en is dat niet ghestelt
eenen Sondaer(die een sterffelick Mensche is/wiens lippen be-
smet zijn) voor den ghebenedijden Sone Gods / die het Lam is
zonder vlecke? indẽ welcken(volgens dẽ Prophete)noch bedroch Esa.53.9.
noch sonde ghevonden en is? Wat offerhande eyscht dan Godt 1. Petr.2.22.
hedensdaeghs van ons? zeydt Lactantius: De offerhande van Lactantius
soeticheyt/onnoosel leven/eñ goede wercken. De onbevlectheyt lib.6. divinarum
der Sielen ende onse gifte/ de danck-seggingen ende lof-sangen: Instit.cap.24.
dit zijn de offerhandẽ die God van ons vereyscht. Van zodanige & 25.
offerhanden wort ghewach ghemaeckt in het eerste Boeck Sa-
muelis cap.15. Meynt ghy dat de Heere lust heeft aen offer ende
brant-offer/ als aen ghehoorsaemheydt der stemme des Heeren.
Siet/ghehoorsaemheydt is beter dan offer/ ende op-mercken is
beter dan het vette der Rammẽ. Offert Gode danc(zeyt David) Psal.50.
ende betaelt den Hoochsten uwe ghelofte. De offerhanden die 14.
God behagen/zijn eenen beangsten Geest: een beangst ende ver- Psal.51.19
slagen Herte/zult ghy(God)niet verachten. Item/door den Pro-
phete Oseam/ende by Mattheum/spreeckt onse Salichmaker: Osee 6.6.
Gaet dan henen/ende leert wat dat is/ Ick wil bermherticheyt/ Mat.9.13. et 12.7.
ende niet offerhande. Daer beneven vermaent ons Paulus/dat Rom.12.1
wy onse Lichamen Gode begeven/tot een levende/heylige/ende
wel-behagende offerhande/het welc(zeyt hy)is uwen redelicken
Godsdienst. Ende tottẽ Hebreen cap.13. Laet ons dan door hem
altijts Gode de offerhande des lofs offeren/dat is de vruchte der
Lippen die synen Name belijden. Dit zijn dan de offerhanden

des

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

hoorsaemheydt des Soons Godts : niet teghenstaende dat de
Jer.17.5. Heere door dē Prophect Jeremias zeyt: Vermaledijt zij de Man/

des nieuwen Testaments/ die God van ons vordert. Aengaende
de Misse/ sy en kan niet verbatet worden onder de offerhanden
des nieuwē Testaments: nademael sy geen fondament en heeft
in Gods Woort: maer is een enckel dichtsel der Menschen/ ofte
veel eer des Duyvels: de welcke noch den levenden noch den
dooden vorderlick en is/ dan om haer totten verderve te brengen.
Want het Lichaem Christi en kā nu niet meer geoffert werden:
nademael syne offerhande aen het Cruyce geschiet/ duert tot in-
der tot inder eenwicheyt/ volghens den Apostel Paulum. Het is
dan een groot misbruyck/ hem te willen inde Misse offeren/ aen-
gesien hy maer eenmael geoffert en kan werden/ ende den Mis-
Pape niet bevolē en heeft syn Vleesch ende syn Bloet te offeren.
Mat. 26. 26. Want hy heeft gheseyt: Nemet ende etet/ doet dit tot myner ghe-
dachtenisse (hy en zeyt niet/ offert dit:) Insghelijcks nemende den
Marc.14. 24. Drinck-beker/ zeyde hy: Desen Drinck-beker is het nieuwe
Testament in myn Bloet. Hy en noemt het gheen offerhande/
Luc.22.20 maer een Testament: ghelijck het oock ghenoemt wert vanden
Apostel totten Hebreen. Ick weet wel/ dat sommighe vanden
Oudt-vaders het houden van het H. Nachtmael/ een offerhande
heeten: als Cyprianus/ Augustinus/ Chrysostomus. Maer sy
hebben het dien name ghegeven/ niet om datmen Christum op-
offerde; maer om dryderhande oorsaken: Eerstelick/ om dat de
Christenen hunne lichamen ende gheest door het Oper des Ghe-
loofs Gode ende synen Sone Jesu Christo offeren ende consa-
creren/ tot een levende offerhande. Ten tweeden/ om dat de Chri-
stenen alsdan een offerhande des gherechticheyts/ des lofs/ ende
der dancksegginghen Gode offeren/ het welcke de warachtighe
offerhanden der Christenen zijn/ ghelijck hier voren bewesen is.
Ten lesten/ om dat in het H. Avontmael de Christenen de ghe-
dachtenisse houdē/ van die groote offerhande/ die Jesus Christus
synen Vader ghedaen heeft/ tot verlossinghe ende voldoeninghe
voor de sonden syns Volcx: het welcke is de oprechte offerhande
van versoeninghe tusschen God ende de Menschen. Alsoo is dit
oock verstaen gheweest van Augustinus/ in synen 23. Brief tot
Bonifaciū: ja van alle de oude Leeraers. Van het etē des Avont-
maels/ zeydt Ambrosius op den 1. Corinth. cap. 11. Om dat wy
verlost zijn door de doot onses Heeren/ tot syner ghedachtenisse
etende ende drinckende/ bediedē wy het Vleesch ende het Bloet/
dat voor ons op-geoffert is. Item/ Augustin. sprekende van het
Sacrament des Avontmaels/ int 12. cap. teghen Adamantum
een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

een Discipel Manichet/ schrijft / Wy moghen wel volkomelick zegghen/ dat dit ghebodt ghestelt is in een teecken : aenghesien onse Salichmaker gheen werck en maeckt van te zegghen Dit is myn Lichaem, daer hy nochtans het teeckē syns Lichaems gaf. Matt.26.26.
Ja dat meer is: Indien wel wy acht willen nemē op tgene de drij Euangelisten van het instellen des Avontmaels schrijven/ ende van gelijcken Paulus 1.Cor.11. Wy zullen bevinden dat Jesus Christus het selfde heeft wtghedeelt onder twee specien/ daer het de Mis-Papen maer onder eene specie wt en reycken. O ongherijmtheyt ! Maer de Religie/ diemen de Gereformeerde noemt/ bedient het na de instellinghe onses Salichmakers/ onder twee ghedaenten. Sy houdt haer te vreden met de eenighe offerhande Christi/ noch en neemt tot niemant anders haren toevlucht/ dan tot hem alleen/ die ons leven/ onsen wech/ ende onse salicheyt is. Joā.3.15.
De welcke den Menschen ghelijck ghewordden zijnde/ ende eene Menschelicke ghedaente aenghenomen hebbende / vereenicht met syne Goddelickheyt/ heeft ons versoent/ heeft ons den wech bereydet/ heeft syn selven ons aen-gheboden tot eene deure ende eenen wech/ op dat een yegelic die in hem gelooft niet en vergae/ maer hebbe het eeuwich leven : een warachtige volheyt van het opperste goet. Sy betrout oock vast op dit fondament/ Dat wy Rom.5.1.
gherechtveerdicht zijnde door den gheloove / vrede met Godt hebben/ door onsen Heere Jesum Christum / ende datter gheene Rom.8.1.
verdoemenisse en is voor den genen die in Christo in-gelijft zijn. Sy heeft zo goet betrouwen op desen gront/ als den goeden Simeon/ de welcke zeyde: Nu laet ghy/ o Heere/ uwē knecht in vrede Luc.2.29.30.
gaen/ want myne ooghen hebben uwe salicheyt ghesien/ die ghy bereyt hebt voor aller Volckeren aengesicht. Daerenteghen die vande Roomische Kercke steunen dan op de verdiensten des Maghets Maria/ dan op de verdiensten der Heylighen/ dan op hunne eyghene verdiensten. Somtijts jagen sy het Volck eenen schrick van het Vagevyer ende diergelijcke dingen aen ; noch en zijn noyt gerust in hunne conscientien. Siet/ dit zijn de oorsaken dan/ waerom ic dese Religie af-sweere/ niet anders als de Hoere die ons in Apocal.17. beschreven werdt. De welcke ick erkenne voor een Moeder van hoererije eñ alle grouwelen des Aertrijcx. Ick weet wel/ dat de Vyanden myner salicheydt (door spijt van dese myne bekeeringe) een Werelt vol lasteringē zullē versieren/ om my hatich inde Kercke des Heeren/ ende myne professie verdacht te maken ; gelijck alreede sommige (zo binnen dese Stadt

als buyten de selve) begost hebben. Maer wat zullen sy doch van
my zegghen/ anders dan de Priesters van Bel in Babilon/ ende
alle de Babiloniers vanden Koninck Darius/ na dat hy Daniel
macht ghegeven hadde/ om den Afgod Bel ende den Drake om
te brengen; om inden levenden Godt te ghelooven / ende hem te
Dan.14. 27. dienen. Sy riepen alle te gader/ Onsen Koninc is een Jode ghe-
worden. Even gelijck doen sy van my; Den Priester van Heerle
ofte van het Casteel te Wouwe/ is een Ketter geworden/ ẽn heeft
synen Schepper/ synen Salichmaecker/ ende het warachtighe
Catholijcsche geloove verlaten. Maer komt hier mynen goeden
Papist/ ende antwoort my: Wie heet ghy een Ketter? Wilt ghy't
weten? ghy meucht het door syn teghen-deel vraghen/ aen eenen
Jesuijt hy zal't v zeggen. Vraecht hem maer/ Wie is hy/ diemen
eenen Christen ende eenen Catholijck zal noemen? Hy zal v ant-
woorden / De gene die ghedoopt zijnde/ belijdt ende metter daet
betoont het Gheloove ende de Leere Jesu Christi / warachtich
God ende warachtich Mensche/ in syne Kercke/ de welcke ghe-
regiert eñ beleydet wort onder een opperste Hooft/ naest Jesum
Christum/ twelc is (zo hy zeyt) den Paus van Romen: geender-
hande secten ofte opinien aenhangende/ die tegen het Catholijcke
Geloove strijden. Siet/ daer liggen de Mosselen. T'is wel ghe-
niest/ God zegen v. Wie is dan een Ketter? De gene/ die eenighe
secte ofte opinie aenhangt/ strijdende tegẽ de Catholike Religie.
Maer wat is dit voor een Kercke? Die gheregiert ende beleydet
wort onder eẽ opperste Hooft naest Jesum Christum / te weten/
den Paus van Romẽ. Zo en ist dã niet de Kercke der Apostelen/
de welcke van anders gheen Hooft gheregiert en is / dan alleen
Jesum Christum: de welcke gheensins ghebonden en is aen het
vervolgh der Personen. Welckes warachtige merck-teeckenen
zijn; de ware predicatie des Euangeliums/ de wettelicke bedie-
ninge der Sacramenten/ ende dẽ Kerckelicken tucht: als Pau-
lus 1. Cor. 3. 11. schrijft. Item/ 1. Cor. 4. 15. Ephes. 1. 22. 1. Pet. 2. 5.
Neen/ neen/ het is vrij al een andere. Het is de ghene/ die de Ghe-
boden Gods verlaten heeft/ om te volgen de Geboden ende In-
stellingen der Menschen. Ende welc zijn de Ketters in dese? De
gene die eenighe secten ofte opinien aenhangen/ strijdende tegen
dese Kercke. Maer wie zijn dese? Zijn't de ghene/ die naer hun
goetduncken ende sinnelickheyt het Avontmael ende den Doop
Exod. 20. 4. veranderen? ofte de gene/ die tegen het Ghebodt Gods Beelden
maken/ ende die aenbidden? om eerst de Heyligen/ ende daer na
God

Sacrament des Avontmael
een

God te eeren/ende aen te roepen? ofte de gene/die door de Men- Matt.15.
schelicke Instellingẽ de Geboden Gods te niete doen/ ten eynde 9.
dat de hunne in weerden mochten ghehouden werden? of zijn't
de ghene/die Jesum Christum niet en begeeren te houden voor Ephes.1.
het eenige Hooft der Kercken? of zijn't de gene/die de spijse ver- 22.
bieden/ die God geschapen heeft om met dancksegginge te ghe- 1.Tim.4.3
nieten? ende die het houwelic verbieden/dat God ingestelt heeft?
Neen/het en zijn geen van dese alle. Maer wie zijn dan doch dese
Ketters/ende Vinders van nieuwe secten? Het zijn de gene/die
het H. Avontmael eñ den Doop bedienen volgens de ordinantie
Gods by Matt.26.6. Marc.14.5. Luc.22/1.Cor.11. Matt.28.19.
Het zijn de gene/die geenderhande Beelt oft gelijckenisse en wil- Exo.20.4
len maken/van alles wat boven inden Hemel oft beneden opder
Aerden/oft inde Wateren onder der Aerden is. Het zijn de gene/
die Jesum Christũ houdẽ voor het eenige Hooft eñ Bruydegom Ephe.1.22
der Christelicke eñ Catholike Kercke: gelijc als geschrevẽ staet/ Matt.21.
dat hy gestelt is bovẽ alle saken/om te wesen het Hooft der Kerc- 42.
ken. Siet hier van 1.Pet.2.25. Het zijn de gene/ die volgende het
gebodt Gods de Menschelicke instellingẽ eñ geboden verachten Ezech.20.
ende verworpẽ/op dat die vandẽ oppersté Schepper in weerden 15.
blijven eñ hare plaetse behoudẽ. Het zijn de gene/die met Christo
alle de spijsen die tot onderhout der Menschen gheschapen zijn/
voor zuyver eñ reyn houden: die zeggen dat het gene indẽ mont Matt.15.
gaet/dẽ Menschen niet en besmet/maer het gene datter wtgaet: 11.
gelijck dat ooc Paul. Rom.14.3. eñ 1.Cor.10. betuycht/alwaer hy
zeyt: Al wat in't Vleeshuys verkocht wort dat eet/ zonder yet te
ondervragen om der conscientie wille. Item/tot de Coloss.2. Dat
dan niemant ulieden en oordeele in eten oft in drincken. Ende tot
Titum 1. Alle dingen zijn den reynen reyn: maer den onreynen
ende ongeloovigen is geen dinc reyn/maer ooc hun gemoet ende
conscientie is onreyn. Ten lesten/het zijn de gene/die met Paulo
zeggẽ/dat het houwelic is by allen eerlic/eñ een onbevlect bedde. Hebr.13.4
Dat het beter is te trouwen/dan te branden: Dit zijn al Ketters 1.Cor.7.9
by de Papisten. Maer (zeggẽ sy) het is dẽ Leecken wel georloft/
doch dẽ Priesters niet/van wegen de belofte van zuyverheyt die
sy gedaen hebben. Waer op ic antwoorde/dat God nergens den
Priesteren het houwelick verboden heeft / maer selfs in het oude
Testament bevolen. Ooc zeyt Paulus/ int nieuwe Testament/
dat de Priesteren van synen tijdt ghehouwet waren: Derhalven
schrijft hy aen Timoth. Zo moet dan een Bisschop onberispelic 1.Tim.3.2
Titi 1.5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

zijn/eender Vrouwẽ Man/nuchterẽ/wacker/etc. eñ in het selfde
Capittel 12. veers: De Diaconẽ zullẽ eender Vrouwẽ Man zijn/
die hunne Kinderen ende hun Huys wel regeren. Het Boeck ge=
heeten Canon Apostolorum spreect aldus: Indien daer yemant
is/die wil zeggen ende bewijsen (onder den dec-mantel ende titel
van Religie) dat de Priesters hunne Wijvẽ moeten verlatẽ ende
begeven/die zij vervloect. Inde Historia Tripartita int 2. Boeck
Cap. 14. staet van het Concilium Nicense/dat daer besloten was
dat de Priesters niet en mochten trouwen: maer dat een zeker
Egyptisch Bisschop/ ghenaemt Paphnutius/ met groote vrij=
moedicheyt sich hier tegen stelde/zeggende/dat het houwelic een
eerlicke zake is/ende dat het geselschap van syne eygene vrouwe
reynicheyt was: het geheele Concilium daertoe bewegende/dat
sy noyt tot eeniger tijt zulck een Wet zouden op-brengen/ want
indien sy dat deden / dat het hun een groote occasie zoude wesen
tot hoererije. T'welck het Concilium zo zeer behaechde/dat sy de
zake lieten staen aenden vrijen wille van een yegelic: zonder daer
eenige Wet oft noot van te maken: Dit Concilium is gehouden
in het Jaer 328. Platina in het leven van S. Sylvester/zeyt/dat
in het Concilium van Ganges in Galatien (twelck gehouden is
in't Jaer 333.) dẽ Priesteren toegelatẽ werde te mogen trouwen/
eñ de gene gheexcommuniceert/ die Vader/Moeder/eñ Wijven
verlieten/onder den dec-mantel van Religie. Insgelijcks in het
zeste Conciliũ van Constantinopelen is verordent datmen geene
beloften moet doen van niet te trouwen/ende dat de Priesters die
van hunne Vrouwẽ scheydẽ ter oorsake van hunne H. Ordenen/
wt-ghesloten wierden van de ghemeynschap des Sacraments.
Oock staeter int Canon Apostolorum/dat het Concilium Anti=
cirense (ghehouden Anno 304.) van ghelijcken den Diaconen het
houwelick toelaet/selfs na datse hun Ordre ontfanghen hebben.
Joannes le Mayre van Beleges/ in syn Boeck ghehe eten Het
onderschept der Scheuringen/eñ vande Concilien der Kercken/
verhaelt/ dat in Vrancrijck ten tijden vanden Paus Formosus
eñ den Koninc Louijs de tweede/de Priesters gehouwet waren:
t'welc was in't Jaer 904. Platina schrijft vanden Paus Pius de
tweede/die te voren genaemt was Eneas Silvius/dat hy onder
andere spreec-woorden/dit altijt inden mont hadde: Men heeft
de Priesters om goede oorsaken het houwelick benomen; maer
om noch veel beter oorsaken mochtmen't hun wel weder-geven.
Na het verbiedẽ des houwelickẽ staets/weetmẽ wel wat grooter

hoererije:

Sacrament des Avontmaels/ [illegible]

een

hoererije onder de Geestelicke gheregiert heeft: hoe de Kloosters
in Bordeelen verandert zijn; hoe menige Vrouwe ende eerbare
Dochter verleyt is geworde͂: gelijc ic dat met goeder conscientie
betuyge͂ mach/ dicwils eñ menichmael de effecte͂ van dies gesien
te hebben. Het waer gewis veel beter eñ zekerder den raet Pauli
te volgen 1. Cor. 7. daer hy zeyt: Het is de͂ Mensche goet aen geen
Wijf te komen: nochtans om der hoererije wille zal een yegelick
Man syn eyge͂ Wijf hebben/ eñ een yegelick Wijf hare͂ eygenen
Man. Dese/ die alsoo byden Papisten spreken/ zijn al Ketters.
Maer hoe moetmen dan zeggen/ om gheen Ketter te wesen? De
Priesters en mogen niet trouwe͂: nochtans het zijn Menschen/
ende moeten gedient worde͂: Sy mogen wel hoerjagen/ ende een
of twee wel-gemeste Madonnen houden/ om hun daer mede in
nööt te behelpe͂: gelijc die rijcke Canonike͂/ Pastoren eñ Papen/
selfs rontom Bergen/ eñ door al het Lant va͂ contributie meesten
deel houde͂ een By-sitte met Kindere͂. Siet daer/ hoe de Priesters
niet en mogen trouwen. Waerom? Sy hebbe͂ in een Papier oft
in een Boec maechdelicheyt belooft/ om Overspeelders eñ Hoer-
jagers te zijn. Maer (zegge͂ onse wederpartije) indie͂ sy trouden/
zo zouden sy de H. belofte breken. Alle beloften die God gedaen
zijn/ moeten onderhouden werden; gelijck hy dat selve bevolen
heeft Num. 30. 3. eñ Deut. 22. 21. Ooc zeyt den Prophete David:
Ic wil u prijsen inder grooter Gemeynten: ick wil myne belofte Psal. 22. 26.
betalen voor dien die hem vreesen: het welck hy belooft Psal. 66.
eñ 116. Hier op is de antwoorde/ datter tweederhande sorten van
beloften zijn/ na de welcke alle beloften haer moeten reguleren/
diemen God doet. De eerste machme͂ heete͂ een belofte der danc-
segginge/ wa͂neer wy eenige groote weldaet va͂ God ontfangen
hebbe͂. Hier va͂ hebbe͂ wy een exempel in Jacob Gen. 20, 28. Ende
Jacob dede een belofte eñ sprac: Zo God met my zal zijn/ eñ my
behoede͂ opde͂ wege die͂ ic reyse/ eñ broot t'ete͂ geven/ eñ kleederen
aen te trecken: eñ my met vrede weder te huys tot myne͂ Vader
bre͂nge͂: zo zal de Heere myn God zijn. Eñ desen Steen die ic op-
gericht hebbe tot een teecke͂/ zal ee͂ Godshuys worde͂: eñ alle wat
ghy my geeft/ des wil ic u de͂ thiende͂ geve͂. De tweede sorte wort
gemeynlic geheete͂ ee͂ belofte va͂ beteringe. Wa͂t door dese belofte
castijde͂ wy de misdaet die wy bedreve͂ hebbe͂: gelijc me͂ siet inde
gene die belove͂ hun te wachte͂ van zekere zake͂/ door de welcke sy
tot de͂ val gekome͂ zijn. Wy moeten ooc aenmercke͂/ dat niemant
God yets belove͂ kan/ ten zij dat hy eerst in syne conscientie ver-

 sekert:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

ſekert zij/dat zulcke zake God aengenaem is: Want wy weten/
dat alles wat zonder geloove geſchiet/ſonde is/als Paul.zeyt tot
Iud.11.30 den Rom.14. Waerom ooc de beloſte vã Jephthes vã ſommige
miſpreſen wort/als gedaẽ zijnde lichtveerdelic/ eñ zonder eenige
1.Sam.14 44. approbatie van God. De beloſte van Saul was ooc onbedacht:
aen de welcke hy nochtans meynde verbonden te zijn/eñ woude
Jonathan ſynẽ Sone doen ſterven. In gelijcker maniere ſwoer
Marc.6. 22. Herodes ſyne Dochter te gevẽ al wat ſy hem zoude eyſchẽ:ende
dede derhalven Johannes den Dooper onthooſden. Item/inde
Act.23.12. Handelingen der Apoſtelen ſtaet/dat meer dan 40. Joden by een
liepen/eñ hunſelven vervloeckten/zeggende/dat ſy noch eten noch
drincken en zouden/tot dat ſy Paulum zouden ghedoot hebben:
Nochtans en konnen ſy niet van moorderije verontſchuldicht
worden. Deſe vier beloſten ſtrijdẽ regel-recht tegen het Gebodt
Exod.20. 13. Gods/die daer zeyt/Ghy en zult niet doodẽ. To en waren ſy dan
niet genootſaeckt de ſelve te houden: maer hadden moeten doen
1.Sam.25 22. gelijc David/die ſwoer dat hy Nabal eñ alle ſyne Mannẽ zoude
doen ſterven/nochtans gepayt zijnde door dẽ middel vã Abigail
de Huyſvrouwe van Nabal/brack hy ſynẽ eedt. Eñ om dier oor-
ſake looft hy dẽ Heere zo grootelicx/ dat hy hem belet heeft wt te
voeren het gene hy geſworen eñ belooft hadde. Wanneer wy yet
beloven/zo moeten wy wel overdencken/of het gene wy beloven
willẽ/in onſe macht is of niet. Want indien't in onſe macht niet
en is/zo waer het een groote dwaeſhz/ja het ware ſelfs met God
geſpot/hem yet zodanichs te willen beloven: eñ van onſer zijden
zoudẽ wy ons ſelvẽ aen een zake verbindẽ/ die onmogelic ware:
twelck in alle manieren te verworpen is. Indien de Papen ende
Monikẽ in het Pauſdom hier wel op gelettet haddẽ: ſy en zoudẽ
noyt gedacht hebbẽ zuyverheyt te belovẽ: nademael ſy de gave
van onthoudinge in hunne wijde Mouwe/ oft onder hun Sca-
pularis niet en hebbẽ: gelijc de werckẽ betuygẽ. Want indiender
eenige ſorte van hoererije inde Werelt is/hoedanich ſy ooc mach
weſen: ja ſelfs de ſchrickelickſte die oyt in Sodoma regueerde;
die zal onder hunlieden ghevonden worden. Too moeten ſy dan
weten/dat zuyverheyt eñ onthoudinge gaven Gods zijn. Daer-
Ambroſ. in 1.Cor. cap.7. om zeyt S. Ambroſius zeer wel / datmen niemant en moet dies
aengaende dwingẽ: op datſe niet door't verbiedẽ van geoorloſde
zaken/in ongeoorloſde en vallen. To moet het dan geoorloſt zijn
den ghenen die hun niet en konnen onthouden / datſe trouwen:
gelijc dat dẽ goedẽ Leeraer eñ Martelaer Chriſti S. Cyprianus
betuyche/

betuyght/zeggende: Indiẽ de Maechdẽ wt een goet hert Christo Cyprianus lib. 1. epist. 11.
belofte ghedaen hebben ; laetse volherden in reynicheyt zonder
bedroch : ende indien sy zo sterck ende volherdich zijn/zo mogen
sy den loon van hare zuyverheydt verwachten. Maer indien sy
niet en konnen oft willen volherden : zo ist beter datse trouwen/
dan datse door hare wellusten in het vyer geworpẽ werden. Dit
is den raet van Cyprianus. Dese voor-verhaelde overdenckin-
gen/hebben my veroorsaect (myne lieve Broeders) om te vlieden
wt Babilon/ de groote Moeder der hoererije : alhoewel ick zeer
wel wete/dat my groote schande na-gesprokẽ zal wordẽ van alle
de Papistẽ. Maer wat raet mach ic beter volgẽ/als dien vanden
Leeraer Isidorus/ de welcke zeyt : datmẽ tegen het Sweert der
tongen/nemen moet den Schilt der gedultsaemheyt. Ic zal my
vertroosten in dese twee dingen : Ten eersten/dat de lasteringhe
haer selven ghenoech beschermt : also/datse ghestelt zijnde tegen
d'onnooselheydt/ smelt niet anders als den Sneeu inde Sonne.
Ten anderen/na dien ic ben in het Huys Gods/twelc is een on-
verwinnelicke Stadt/een Stercte die niet onder-graven oft be-
klommẽ kan wordẽ: zo en hebbe ic geene vreese/maer vertrouwe
zekerlick dat God hunne onrechtveerdige aenslagen te niete zal
doen. Sy zullen al te vergeefs grimmen eñ brullen : also dat het
eynde van hunne wtsinnige lasteringen/ niet als enckel schuym
zal wesen. Ick bidde myn Heer den Gouverneur van dese ver-
maerde Stadt van Bergen /dat hem believe dese myne belijde-
nisse eñ verklaringe in danc te nemen. Ic bidde dẽ almachtigen
God/Schepper aller dingẽ/ dat hem door syne oneyndige goet-
heyt eñ barmhertichheyt believe ons te verlossen vã de dry Vyan-
den/daer wy inde beginsel van gesprokẽ hebbẽ: Dat hy ons hant-
have indẽ rechtẽ wech der salicheyt/ eñ onsen Leytsman op den
selven wil wesen. Dat hy beware syne Excellentie van Nassou/
ende synen Raedt : Voorts/alle de Staten van dese vereenichde
Provincien/teghen alle Vyanden / zo sichtbare als onsichtbare.
Insgelijcx oock dese Stadt van Berghen/ende alle de Inwoon-
ders der selve. Dat hem voorder believe te stercken ende te vol-
brenghen het werck dat hy in my beghonnen heeft / ende my de
ghenade geven om in syn Bethel/dat is/in syn Huys/ ende syne
Kercke/te leven ende sterven. Ten lesten/zoo bidde ick ootmoe-
delick dese Kercke / datse mynder in hare heylighe Ghebeden
wil ghedachtich wesen : ghelijck ick inde myne niemandt ver-
gheten en zal / die van het selfde Gheloove is in Jesu Christo.
Den

Den welcken zij eere ende lof in alder eeuwicheydt : Amen/ Amen / Amen.

Ghebedt.

O Vader der Lichten/oorspronck alles goedts / tot v heffe ick tegenwoordich myne handen/myne oogen/ende myn herte: v biddende ootmoedelick inden Name ws Soons Jesu Christi onses Heeren / dat ghy my myne sonden van myne jeucht af/ ende ten tijden myner voorgaender onwetenheyt bedreven/ghenadelick wilt vergeven. Ooc dancke ick v/voor de kennisse uwer waerheyt/die ghy my gheschoncken hebt/ende bidde v/dat ghy my daer inne wilt onderhoudē/verstercken/ende vermeerderen. Wilt de selve oock mede-deelen allen den ghenen/die noch in het slijck der Afgoderijen en̄ Menschelicke superstitien versoncken liggen : op dat sy hoe eer hoe liever/verlatende de grove dwalinghen van het groote Babilon/ hun mogen begeven in Sion/ by de Brecskens van Siloë/die soetelic vlieten/en̄ welcker Wateren ghewoorden zijn een Fonteyne springende ten eeuwighen leven/ voor alle de gene die daer van drincken. Want ghy zijt/ o Heere/ die in ons werckt t'willen ende volbrenghen na v welbehaghen: ghy zijt den Schepper/ Onderhouder/ ende Regierder van alle dinghen. V zij eere ende glorie van eeuwicheyt tot eeuwicheyt: Amen.

Attestatie.

IOannes de Hersin, gheboren van Doornijck, geweest zijnde Monick van S. Augustijns Orden inde Stadt van Engien, Priester der Roomscher Kercke, ende Pauselick Pastoor van het Dorp van Heerle, gelegen in't Marckgraefschap van Berghen opten Zoom, heeft ghedaen dese bekentenisse syns Geloofs, ende af-sweeringe der Pauselicker Superstitien, openbaerlick inde groote Kercke van Berghen voorsz, na t'eyndighen der predicatie, opden tweeden Sondach, die vvas den twaelfden Octob. tot zeer goedt ghenoeghen vande vvare Gheloovighen : Daer van dese teghenwoordighe hem is ghegheven tot ghetuyghenisse.

T'vvelck ick ghetuyghe

Jacob Baselis, Bedienaer des Goddelicken Woordts.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Sacrament des Avontmaels/ ...

een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 1240